

zeruko ARGIA

PAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 426668 - PREZIOA 7 PEZETA

Elgoibarko herria

Pedro Migel Urruzunoren

omenez bere heriotzaren 50 garren urtebetetzean (1844-1923)

Gure lan eta burrukak, gure egungo kondaira eta bideak, hitz batetan, gure izateak ez du geldierik, ez pausadirik. Dena da abiadura, dena aurreratze; eta guztiok gara euskaldun, guztiok geure herriaren etxegintza honetan nola-halako peoi eta langile.

Hori aitoritzen digute bizi ditugun egun, aste eta urteek. Esandako hau batipat azkenaldi honetan han-hemenka loratzen diren kultura-aste, omenaldi, jaialdi, hitzaldi eta abarrek garbi baina garbiago erakusten digute. Badirudi euskaldunok halako batez gure kulturaren indartu beharraz ohartu gara, gure kulturaren funtzioaz jabetu gara; eta desio hau ez da baztertu edo guttiestekoa noski.

Egia, aspaldian geure kulturaren hildotik jo nahi dugu euskaldunok, geure kulturaren bidetan ibili, gure izateaz jabetu. Euskal interrogante asko dugu buruan, geure buru txikian, eta beharrezko, nahi eta nahi ezko zaigu hauei erantzun bat ematea.

Kultura alorri gogozkiolarik ez da aspaldion gaur hainbat mugimendu ikusi. Hemen ez bada hor, hor ez bada han, nunnahi da zer ikusi edo entzunik, zer esan edo aztertutik, zer ikasi edo irakatsirik.

Gogoan ditugu oraindik Iruñeko topaketak, Urolako Biltzarrak, Baiona, Bergara eta Arrasateko kultura-asteak tab. Hitzaldi eta mahai-inguru, abeslarien jaialdi eta antzerki, ipuin sariketa, bertsolari saio...; horra hor euskal txoko, bailara eta herrialdeetatik gure kultura xuxpertzera datozen sorkari eta ekintza aipagarriak. Hala ere ez dut uste gure herriak duen bizi eta dinamika osoaren ispilua eta agertzaila direnik. Behar bada ageriko espresio dirateke, espresio jator eta egiako bestalde, baina beste mila alderdi ditu gure bizitzak hemendik at gelditzen direnak; egunerokotasun apalean gelditzen diren beste mila alderdi: etxea, lana, lantokia, ardoa, kuadrilla, deportea, jolasa, mendia, jendea, dirua...

Dena den, Elgoibarko herritik dator gaurko notizia eta albistea. Joan den abenduko omenaldi eta kultura astei jarraituz, Urruzuno euskal idazle izan zenaren omenez ari zaigu Elgoibar bere kultura-hamarraldia gertutzen. Hain zuzen ere aurten ospatzen bait da P.M. Urruzunoren heriotzaren 50garren urtebetetzea. Hori delata gartsuki ekin diote elgoibartarrek lanari beren herritarra omendu nahiz eta eskura zaigun programa mamitsuaren berotasunak eraginik, jai antolatzaileengana zuzendu gara zerbait gehiago eta batez ere argiagotzeko jakin nahiz. Han aurkitu ditugu gure lagunak «Ongarri» elkarteak batzuk, beste elkarteetako gazte batzuekin batera eta denon artean galdera-erantzun hauk jaso ahal izan ditugu.

—Omenaldi baten barruan mugituko zarete. Jakintza haro hau P.M. Urruzunoren omenez eta inguruan burutu duzue. Dударик gabe, ezaguna dateke Urruzuno zuen artean baina zoritxarrez, agian, ez hainbat irakurleen artean. Ager di zaiguzue Urruzuno. Nor zen P. M. Urruzuno?

—Hitz gutxitan erantzungo ditut. Elgoibarren jaio zen 1844garren urtean eta hementxe hil 1923an. Apaiz ikasketak egin ondoren Lesakan eta Oñan apaiz bezala egona dugu. Ondoren, Mendaro haurzora etorri zen, lehenik bertako parroko eta gero Agustinetako kapellau bezala, eta hementxe hil zen lehen esan bezala, duela 50 urte. Apaiz ez ezik, euskal idazle ere bada Urruzuno. Batez ere bere ipuinetatik dugu ezaguna. Hamai-ka ipuin idatzitako idazlea dugu Urruzuno. Jakin dugunez asteen bi ipuin burutzen zituen, gero euskal aldizkarietan ateratzen zirenak. Hori delata ipuin sorta handia utzi digu Urruzunok. Lau liburuxkatan bildu ditu Auspoak bere lanik aipagarrienak, baina oraindik bada beste liburu mardul bat argitaratzeko lanik aski, eta hain zuzen ere asmo horietan dabila Auspoa editoriala. Beraz, apaiz eta ipuin-idazle duzu bereziki P. M. Urruzuno.

—Zer esango zeniguke apaiz eta idazle zen aldetik? Izango dira, noski, hemen, Elgoibarren, bera ezagutu zutenak eta batez ere bere lanak irakurri dituztenak.

—Bai, halaxe da. Badira gure artean Urruzuno ezagutu dutenak eta hauei ere hurbildu gatzazkie bera hobeto ezagutu nahiz. Batez ere Mendaroko Agustinetako mojatxoak dira hari buruz gehien ean dezaketanak, beren artean izan baitzuten kapellau bezala. Hauek diotenez apaiz on bat zen Urruzuno, apala eta jakintsua. Hamai-ka errosario, bederatziurren eta elizkizun gozo eta ederren zuzendaria. Harenak bai noski errosarioak...; eta gutxi gehiago adineko jende nagusi gehienak ezagutu zuen Urruzuno. Idazle bezala berriz, ipuin idazlea esan dut lehen. Oso herrikoia bere idazlanetan; herri hizkuntza jatorra berak darabilkiena. Ez zen purista edo berri-zalea; «nik herri xehearentzat idazten dut» zion berak. Bere garaian irri asko eragin zuten bere ipuin xelebreek. Zirikatzaile eta umore oneko agertzen da beti lanetan (ez dakit pundu honetaz ijitokak zer esango luketen).

—Litekeena da ondorengo galdera hau desagoki gertatzea baina zeurontzat, antolatzaileontzat zer da Urruzuno antolatu dituzuen jai hauen barruan, aitzakia bat agian?

—Beno, ez da haserretzeko adina baina aipatu duzun hitz horri ez deritzat egokiena. Urruzuno motibu eta arrazoien bat bezala hartu dugu egin nahi dugun jakintza haro honetarako. Bera gabe ere egin zitekean gauza dela uste dut, baina zer arrazoin egokiagorik euskal kultura haro bat eratzeke eta

Pedro Migel Urruzuno

honen barruan bere garaian kultura horren laguntzaile eta indartzaile jator izan zen gizona omentzeko?

—Erabat zurekin natorrela aitortu behar. Nola burutu duzue jaialdia?

—Jaialdiaren eraketa Elgoibarko «Ongarri» elkarte kulturalaren inguruan burutu da gehienbat, eta honekin batera herriko beste elkarteetako jendareekin. Esango ditut, jende gaztea izan dela gehienbat omenaldi hau antolatzen ibili dena. Omenaldia berriz San Antontxo jailetan egitea ikusi genuen egokiena; horregatik egingo da urtarillaren 17tik 28ra.

—Labur bederen emango ahal diguzue omenaldi honetan egingo diren jaialdi, hitzaldi, sariketa eta ekintza berezien berri?

—Esan bezala omenaldia urtarillaren 17tik 28ra izanen da eta hona hemen ekintza berrienak: Euskal jaialdi bat ikastolako umeekin; Abeslarien jaialdi bat. Mahai ingurua euskal aldizkarietako arduradunekin, euskal kazetaritzaren inguruan. Herriko margolarien erakusketak bat ere bai. Argazki sariketa bat. Haurren pintura eta esku-lanen sariketa. Egungo euskal literaturari buruz Joseba Intxaustiren hitzaldia eta «Gure Ikastola» liburuaren aurkezpena; euskal liburuaren eta diskoen azoka eta ber-

NON ZER

- EUSKALDUN FEDEDUN
Larresoro 3 garrenean
- SUIZA: LAU HIZKUNTZATAN MIN-TZO DEN NAZIOA
Garate 3 garrenean
- EUROPA, ZER ETA NORA?
Elustondo-iza 5 garrenean
- UROLA IBARREKO BILTZARRAK
Anatsan 6-7 garrenetan
- ALDAKETALDIAK DAKARTZATEN
Arostegi 11 garrenean

tsolari saio bat. Hauetaz gainera beste bi ekintza daude Urruzunori zuzenago dagozkionak. Bata «Iru-Ziri» antzerki irrigarria Urruzunoren ipuinekin Agustín Zubikarai jaunak taxutu eta Elgoibarko talde ezagun eta jator batek antzes-tuko duena. Eta bestea, Urruzuno euskaltzain izan zenez, Euskaltzaindika Elgoibarren ospatuko duen hileroko Batzar Nagusia.

—Ikusten dugunez asmo eder eta handiak dira zuenak eta ez txikia-goak hori dena antolatzen hartu dituzuen lanak. Beste galdera bat egin nahi nizuke. Zer da Elgoibarentzat honelako omenaldi bat?

—Elgoibar berez da aberatsa bere manifestazio guztietan; dinamika handiko herritzat daukate atzeritarrek. Ez dugu ahaztu behar industrializatutako herri bat dugula eta industrial izate honen eragina ageria dela elgoibartarren zenbait ekintzatan. Omenaldi honen herri osoaren agerpen bizi izan nahi luke, gure kulturaren sakontze bat. Beti lantzen dira urtean zehar jakintza-gaiak ematen diren hitzaldi eta saioretan baina aspaldian ez genuen hain saiaera eta jardunaldi serioirik ukan.

—Eta azkenik galdera bat: nolakoa izango dela uste duzue herriaren erantzuna? Nola erantzungo diete elgoibartarrek P. M. Urruzunoren omenez eratu dituzuen jai hauei?

—Erantzuna herri osoarena izango da. Omenaldi hau elgoibartar guztiok egiten dugu eta denok dugu esku omenaldi honetan. Egingo diren jaialdiak denon onari begira eginik daude, denontzat zabaldu-rik daude: gazte eta zaharrentzat, kaletar eta baserriarrentzat, nekazari eta langileentzat. Eta hori horrela izanik ezin hobea izango dela uste dugu herriaren erantzuna eta handikio ospatuko dugula elgoibartarrok gure herriak eman duen idazle eta gizon handi honen heriotzaren 50garren urtebetetzea.

—oOo—

Hauetxek izan dira omenaldi honen antolatzaileek gure galderei eman dizkietan erantzunak. Horra beraz Elgoibar Urruzunoren omenez. Gure lana beterik genuen eta etxera bidean jarri gara.

Baina han, han utzi dugu Elgoibar omenaldi bikain honen ametsa aurrez miresten zeren eta gaur amets dena bihar egia gertatuko bait da, eta gaur kapulu dena bihar lore eder bihurtuko elgoibartarren lorategian, Pedro Migel Urruzunoren omenezko jai honetan.

BERTSO BERRIAK MANAGUA

— 1 —

Nik ez dakit zer jende klase dan, urrutu bai dago ua. Baliatzateke izatea're gu baño obeagua. Guregandikan aparte dago ez dakit zenbat legua, Aztuta ezin utzi liteke orregatik Managua.

— 2 —

Barrenetikan begiratura beltza an gertatu dana, Era berean arkitutzea ez al da gero azkena? Beste guztiak galdu ditunak oraindik itxaropena, nundik andikan bai ote zaion elduko laguntasuna.

— 3 —

Ezin genzake batek'e utzi begitzeke barrendikan;

ez uste izan gertatu dana txantxetakoak danikan; ezertarako laguntza egiten ez artzearren lanikan; une baten'e ez gaude gero bakar bat libre ortikan.

— 4 —

Gizona sortu zuanetikan Jaunak ala jarri zun-da; bakoitzak bere eginkizuna bizitzan beti izan da. Ez batzuk lertzen lanean eta beste batzuek etzanda. Ez gaude libre, asko duanak eman dezala», esanda.

— 5 —

Gure bizitzan ainbeste gezur, ez dakit zenbat engaño. Gizonak ez du naikoa izan orrenbestez oraindaño. Norañoakoak ditun almenak, eginkizunak araño. Ez du zer esan, asko duanak geio lezakela baño.

— 6 —

Gu, zigorkadak lenago ere iñoiz ba gera artuak. Olako batek otxantzen ditu arrokerizko tratuak. On egitera une guztitan bagaudeare beartuak, egun auetan gure biotzak izan leizke loratuak.

Jose Manuel Arriola

NERE BORDATXOTIK

Berrogeitamar urte dira Pedro Migel Urruzuno jauna il zala.

Aren jaioterri Elgoibar'en il-beltzaren amazapitik asi ta ogeitazortzira, berebiziko jaiak ospatuko dira.

Euskal idazle errikoirik iñor izan bada, bat ori Pedro Migel Urruzuno.

Parre algara gozoa pranko egin genduen gazte denboran aren lanak irakurritu.

Urruzuno'ren zerbait irakurtzen asten bazera, bukatu arte etzera geldituko.

Egundo etzaitu aspertuko ta nazkatuko. Ipui bat irakurtzez amaitutakoan, urrengoaren bila joango zera amorratzen.

— oOo —

Sebero Altube euskaltzain (akademiko) zanak, euskal idazle-ispillu bezela izendatzen zuen.

Berdin "Kirikiño" ere.

Zergatik?

Gure erria iñork ez bezela ezagutzen zuten idazleak zirakako; ametsetako munduan etzebiltzalako, garai artako ta gaurko idazle asko gabilizan bezela.

Erriak jarraitu egiten zieten; aien lanak noiz eta nun ikusiko egoten zana.

Gure egunetan agertzen diran lan asko norentzat idatziak (eskribituak) daude?

Zenbatak irakurtzen dituzte?

Ta... zenbatak ulertu edo konprenditu?

Artu degun bide au al da ain larri dagon izkuntza salbatzeko bidea?

Etzegok toki txarrean!

— oOo —

Aita Zabala jesuitak esaten zigun aurreko egun batean:

bazkari onaren zarpagarria
eta txarraren estalgarria

LA CASA
DEL CAFE

Juan Iriondo

San Marzial, 19 - Urrut. 413801
Donostia

"Urruzuno'ren denborako ainbat goi-maillako idazle, ainbat gizon argi, ainbat jakintsu, aiatatu ere ez tira egiten gaur.

Eta mojatxoan kobentuko kapillau apala, ezerez ustekoa, or dago bizirik erriaren oroime-nean".

Orain berrogeitamar urte ere oso buru gutxiarekin jokatu bairan ainbat eta ainbat euskal idazle.

Garbizalekeriak zuen indar; puritanismoak, alegia.

Kontu gero gure izkuntza erdel itz batekin kutsutu!

Itz berriak sortu parrastaka, barkillerokak barkilloak egiten dituen bezela.

Griegoa baño zaillagoko euskera bat sortu; erriak tutik konprenditzen etzuen euskera.

Alako porruak atera zituzten!

Kapillau apala danen gogoan. Beste aiek izan ziranik ere iñor oroitzen ez.

— oOo —

Arrazoi zuen "Lizardi" aundiak "izkuntza larrekia" edo-zertarako gai izan izkuntza egiki-iki ikusi nai izatearekin.

Auxe ber-bera nai degu egi-tazko eukaltzale guztiok.

Arrazoi du gure izkuntzalari jakintsuenak, "Xenpelar'en" euskerak beretzat etzuela balio dionean.

"Xenpelar'en" euskerak, ordea, millaka ta millaka euskaldunentzat balio izan zuen, eta ala balio du oraindik ere.

Gure jakintsuen euskerak zenbatentzat balio du?

Erria jakintsu oien euskera ausnartzeko moduan balego, gezur ikaragarria litzake euskera eriotzean dagola esatea.

Batekoz bestera; arrigarrikio indarrean egongo litzake.

Eztago, ordea.

Larri, eziñean, negargarri dago. Au da egi bakarra, aitortu nai badegu ta ezpadegu.

— oOo —

Erri xea, erri apalak eutsi dio orainarte bizirik.

Orain, gabetik goizera, lurrik ikutu gabe, lainoetara igo nai degu.

Erriari ostiko eman, utiki!, esan, eta dozerendi bat "intelektualek" ulertuko duten euskera izenekoa idazteari ekin diogu. Ortan ari gera buru-belarri.

Gaurko erri xea erdera askoz errezago konprenditzen du euskera klase ori baño.

Ta erderara dijoa abiada bizian.

Geuk degu erru guztia: geu gera pekatari.

Urruzuno, "Kirikiño", Txomin Agirre, ta beste jaun txalogarri batzuren bidetik jo bagendu, besterik izango zan.

Poliki-poliki "izkuntza larrekia" goietara jasoaz joango gina. Poliki-poliki, ta ez gabetik goizera.

Jakintza eguz apainduko genduen denboraren poderioz, erriari esku emanez ibiliz.

Lengo neskazarrarena gertatuko zaigu azkenean:

"Zaldizkoa nai, ta oiñezkorik ere azaldu ez".

— oOo —

Pasat'ik artu degun karta batean au adierazten zaigu:

"Lengo egun batez berebiziko eztabaida izan genduen lagun

artean. Bakoitza sutsu zegon be-rean.

Euskaldun artean gerta oi dan bezela, pakerik izango bazan apustua egin bear.

Bosteuna peztu bota zituzten alde bakoitzetik dixputalariak.

Zuregandik jakin nai gendukena auxe da: "Txirrita" bertsolari famatua zein urtetan eta zein egunetan il zan".

Erantzuna:

"Txirrita'ren" eriotza, 1936-garren urteko garagarria'ren irugarren egunean izan zan.

Arratsaldeko lauretan, ala bearrez. Asteazkena zan gaine-ra.

Dakiguna esan dizuetegu, ta bedi pakea ta anaitasuna zuen artean.

— oOo —

Mendizabal lenengoak joko osoa Ostolaza'ri entregatzea erabaki du plazaratu gabe.

Dakizutenez, bi joko zituzten egiñak Ostolaza ta Mendizabal lenengoak.

Lenengoa aixa irabazi zuen Azpeiti'n Ostolaza'k.

Bederatzi arruako arri zilindroekin neurtu ziran.

Bigarren neurketarako amar arruako zilindroak zeuzkaten izendatuak.

Atzera egin du Mendizabal'ek, eta jokatu gabe irabazi ditu ogei milla duro Ostolaza'k.

— oOo —

Kontrario gabe gelditu dalarik, arri orrekin marka bat jarri asmotan da Ostolaza, bakarrik plazaratuta.

Garaiz esango zaizute zein tokitan, zein egunetan eta ze ordutan.

Ostolaza'k erabiliko duen arria lengo xixtima zarrekia izango da. Aurreko arrijasotzaille zarrak erabiltzen zituzten arrien molde berekoa, ta ez oraingo berrietakoa.

Pixu berdiñekoak izanarren, arrigarrikio aldea baitago arri zarretatik berrietara.

Molde zarreko arriekin (amar arruakorekin), markarik aundiena Ostolaza onetxek berak dauka, 170 jasoaldirekin.

Amarna minutuko iru tandetan egindako lanak dira.

Ba-du Ostolaza'k lengo bere marka ontzeko itxaropena.

Al balitz, baita Mendizabal'ena ere.

Baiña oso zail izango zaiola pentsatzen du; geitxo izango ote dan.

Apartekoa da Ostolaza arri klase auekin, eta eginda utziko duen lana ere ala izango dala pentsatzen degu itxuan: apartekoa!

Baxarri

ERAMAN - EKARRIRAKO
AGENCIA
Transportes A L E
EUSKAL IRATSAIOAK
ERRI GUZTIARAKO
Urrutizkiak: 421339 - 427723
Iparraguirre, 8 - DONOSTIA

JOSE ZINKUNEGI'REN
OPTICA BERRIA DONOSTIAN
URTIETAN LAN OIETAN OITUA
BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK
Hernani, 4 DONOSTIA

TRANSPORTES azkar
ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK
Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.
Donosti'tik egunero:
Iruña, Bilbao, Gaztelz, Jerez de la Frontera, Oadiz, Al-cante, Murcia, Cartagena, Granada, Almeria, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca-ra.
Astean Iru aldiz:
Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.
Carretera Gral. a Hernani - B.º Ergobia - DONOSTIA
Telefonoak: 450313 eta 459723
Aptdo. 1381

ORMAZABAL - DAR DUNIXI
ETXEGINTZA TA ETXE - TXUKUNKETARAKOAK
URALITA ORDEZKARIA
TOLOSA
Urrutizkiak:
Etxekoa 65 19 60
Landolakoa 65 19 33
URRETUXA
Urrutizkiak:
Landolakoa 67 17 84
ERAKUSTOKIA: Tolosa'n - Zumalekarregi, 7ºa

Pakea egin diteke

Hauxe izan da Paulo seigarrenak Pakearen egunerako egin duen deia. Eta dei horri jarraituz lan egokia gertatu du Espainiako "Justitia et Pax" batzordeak atariko eta etxe-barruko aize-minaren berri emanaz.

Parrokietara bidali dute, berriz, Gipuzkoako bi Gotzaiek pakearen aldeko eskutitzaren azpian "Justitia et Pax" batzordearen nortasuna aitortuz.

Beharrezkoa zen Aita Santuaren jeupada hau. Pakearen irrika nabari du gizonak, baina ezinezkoa ote den zalantza ere sortzen ari zaio. Susmo txar horrek etsirik dauka zenbait. Horregatik Aita Santuaren deia: ez da ezinezko, egin diteke, gizonen esku dago, denon erantzunkizuna da, denon artean egin behar dugu. Itxaropen horrekin aztertu du atariko eta etxe barruko giroa "Justitia et Pax" batzordeak.

Munduaren egoera, munduaren pakerik eza, aztertu du lehenik. Vietnamgo, Sortalde Urbileko eta Ipar-Irlandako guduak aipatzen ditu. Zenbait lekutan pakeitunak eta errimugak izenpetu eta erabaki gabe daudela aitortzen. Askatasunaren aldeko borrokan dabilzala, Angola, Mozambike, Guinea Bissau eta zapaldurikako beste zenbait erri ezagutzen. Gogoan dauzka Ego-Afrika eta Rodesiako endak bereizketak. Baita Afrika eta Ego Amerikako bidagabereitatik eta desberdintasunetatik sortzen diren gorrotozko txinpartak ere. Kontuan artzen ditu diktadurapean erriak re: erri hoietan ukatzen diren eskubideak; politika eta sindikatu elkarrekin, iritzien eta gertaeren berri emateko erak, aginpidean parte edukitzeko egokierak, kulturarako eta ekonomiarako aukera berdina, erlijiorako askatasuna eta abar. Diktaduraren ezaugarriak nabarmenak "estados de excepción" neurrien ugaritasuna dela dio. Lotsagarria da gerrako armamentuetan botatzen den dirutza ere... lotsagarria milloika jende goseak itzea... Hauke eta hauen antzeko beste arazo asko aipatzen digu.

Eta atariko aize minaren mingotsa zurrupatu ondoren etxe barrura jotzen digu.

Aita Santuaren deiaren premiarik ez nabaritzeko arriskua dagoela Espainian esanaz asten da. Izan ere askok pakea egina dagoela uste dezake. Eta zenbait arazo izkutaturik pake ederrean bizi garela sinestarazten jarduten dira etengabe irrati, telebista eta egunerokoetatik oska dihardutenek. Besterik uste dutenek, berriz, burugabeak, gaiztoak eta abertzale txarrak dira.

Baina pakea egiteko askatu beharrezko zenbait korapilo aipatzen ditu ondoren:

Hortarako beharrezkoa da gizaeskubide eta gizarteko askatasun batzuk lege eta egiaz aitortzea. Beharrezkoa askatasun eta demokrazia bidean sindikatu eta politika elkarrekin sortzeko aukera edukitzea. Beharrezkoa batzartzeko eta nor bere iritzia azaltzeko eskubidea ezagutzea.

Beharrezkoa lurrari, etxabizitzet, janari-edariei, jantziei eta premiazkoak diren gauzei eros-neurri egokia jartzea. Arrokeriazko, aundi maundikeriazko eta gehiegikeriazko gastuei uko egitea. Lanik gabekoentzat lanlekuak sortzea.

Beharrezkoa da bahituei dagokien tratua ona ematea. Auzitegi bereiztetan ez epaitzea. Barruak armak artzea debekatzen dionentzat araudi bat eratza soldadutzatik at aberria zerbi dezaten. Irabazle eta galtzaileen arteko bereizketa izkutaraztea. Inor erlijioz ez behartzea. Estaduaren eta Elizaren arremanak Vaticano Iren bidetik zertzea. Unibersidadeko eta lantegietako arazoak zuzentzea.

Arazo hoiek eta beste asko aipatzen dizkigu "Justitia et Pax" batzordeak. Eta arazo hoiek zuzendu nahia ez diteke inolaz ere "ordenaren" izenean ito. Denen gainetik "ordena" gorde nahiak indarkeria, gogorkeria eta bortxakeria dakar. Zapalduari bide guztiak ixtea eta txikia aundiaren atzaparretan uztea dakar.

Pakea egin ditekeen zerbitu dela aitortuz amaitzen du. Zuzena, askatasuna, egia eta gizartearen eraketan zerikusia denok edukitzea direla pakearen oinarriak esanaz. Eta pakea gizonaren lana dela berresanaz.

Orain dela gutxi arte horixe zen, omen, Euskal Herriari buruzko ekuaziorik zehatzena:

euskaldun = fededun (A)

Euskaldun guztiak omen ziren kristau gartsuak; eta hau zalantzan jartzen zuenak, besterik gabe, bere turko-keria, masoi-keria edo ez dakit zein ilunpetako keria salatzen zuen argiro. Ekuazio sakratu hori denek ontzat ez harturik ere, giroan bide zegoen isildu beharra: Euskal Herria kristau, eta euskalduna fededun. Elizatik kanpora salbaziorik ez.

Gaur, ordea, ekuazio sakratu hori gainbehera doa: gazteen artean batez ere, gero eta gehiago dira beren burua fededuntzat aitortzen ez dutenak. Eta aspaldiko ekuazioaren orde, beste hau nagusitzen ari bide da:

euskaldun = fedegabe (B)

Gaur (A) defenditzen dutenak, esan dugunez, gero eta gutxiago dira. (B) defenditzen dutenak, berriz, gero eta gehiago. Eta nahiz beharbada klase-azterketak, eta abar, eginez argibide berriak eta interesgarriak bila badaitetze er (eta bilatu behar dira: zergatik ez?), nik hau idatz daitekeala uste dut:

A + B = C

EUSKALDUN FEDEDUN

(konstante, alegia)

Azken berdintza hau oso larria oso argitsua ere bai. Are gehiago: argi iturri berbera berdintza harrigarri horretantxe baitatza, ene ustez. Ezen hain zuzen ere gisa da, nahi-ta-ezkoa da, **A + B** baketa hori ez aldatzea; (A) eta (B) ekuazioak fanatikoen ekuazioak baitira; eta fanatikoen kopurua, brakizefaloen eta dolikozefaloen kopurua bezala, oso oso poliki baizik aldatzen ez baita gizarteetan.

Lehen (A) ekuazioa ontzat ematen zuten batzuek, ordea, gaur (B) defenditzen dute beren indar guztiez. Aldakuntza egindakoen artean, jakina denez, apezkume asko: irakurleak berak osa dezake, bere kabuz, izen-lerrokada argitsu bat.

A + B = ekuazioa, beraz, ez da Soziologiaren mailan bakarrik betetzen; baita pertsonen beren mailan ere betetzen baita. Aldian aldikoa (A) edo (B) ekuazioak Euskal Herriaren definiziotzat inoiz ontzat eman dituztenak, **pertsona berberak** dira hein batez.

Hots, zein dira pertsona hauek? Hunilaren Legea, **Enbutuaren Lege famatuaren** defendatzaileak: «hau hala duk; eta haintzakotzat hartzen ez baduk, surtara joango haiz. Anatema, ala ixo!»

Giza-kasta horrek badu oso izen ezagun bat: halakoek totalitarioen gizarte-multzoa osatzen dute.

Lehen hau esaten ziguten: «Fededuna ez dena, ez da euskaldun ona. Biba gure asaben ohitura garbi-garbiyak!». Eta gaur, funtsean lelo berberari atxikiz, hau: «Fedegabea ez dena, ez da euskaldun ona. Biba gure ondokoen ohitura berri-berriyak!».

Lehen fededuna izan behar omen zen euskaldun izena mereitzeko; gaur marxista-leninista izan behar omen da, eta freirista, marcusista, maoista eta wilhelm-reichista. Hau guztia gabe: euskaldun narratxa! Vade retro, alu hori!

Ekuazioen kakoa hau da:

euskaldun = sinestun

Edo beste modu batera idatziz:

herriko semea = dotrina bakar baten jarraitzaile.

Hots, hori totalitarismoaren definizioa bera da:

herri bat = politika-teoria bakar bat.

(A) eta (B) ekuazioen defendatzaileak, beraz, gure herriko fazistak eta stalinistak baizik ez dira; eta beren izenaz deitzeko garaia etorri da. Klase-interesaren etsaigoen garrantzia ukatu gabe (eta nik ez dut inolaz ere ukatu nahi, ezta «ideologi»-arazo askotan dagoen edo dagokean interes izkutua) badago ere gure artean fanatikoen predikatu eta irentsarazi nahi gorria. Stalin apezkume gisa hasi zen; eta stalinista asko apez bukatzen.

Guruzatuek Guruzada berri bat antolatu nahi lukete; baina Guruzadak XIII mendean izan bide ziren egokiak (nahiz J. Leclerik-ek besterik pentsatu!), ez 1973an; eta ez dute gure lepora muntatuko. Gaur zalantza-mendean bizi garenez, pluralismoa da bidea; ez odolez oratutako teokrazia bat (ezta «gorria» ere). Utz ditzagun fanatikoak fanatikoen kontra beren adarrak hausten; eta aker-talka bikaina ikusiko dugu. Aginduta!

Zalantzarik ote oraindik, irakurle? Irakur itzazu ekuazio hauek:

aleman = fededun
español = marxista
frantses = gaullista
greziar = bakunista
japondar = tomista

Zer kutsu uzten dute zugar halako zozokeriek? Agian argitsua!

Ezen garaia badugu, alajainkoa, Pero-Grullo famatu haren egia apalak argi-eta-garbi ikusteko, eta datxezkon erabakiak ermoki hartzen hasteko.

LARRESORO

ARGIA

Zuzenadaria:
MIREN JONE AZURZA

ARISTEGIETA

Nafarroa-Kantauri eta Aragoko Kaputxinoak argitaratua (Kale Nagusia, 50-1.º Burlada-Pamplona).
Donostian: Okendo, 22
Tel. 42 66 66

ARPIDE SARIA:

Barruan	300 pezeta
Korreo batasunetako errietan	350 pezeta
Atzerrietako beste errietan	370 pezeta
Aldez	Aurrez galdetu

Salmetan (ale bakoitza) 7 pezeta

Irarkola:
«Gráficas Navasal»
A. Adoain, 1 IRUÑEA
D. L.: NA. 80-1963

Suiza: Lau hizkuntzatan mintzo den nazioa

Nazio bikaina, txukuna, polita Suiza nazio hori. Nun-nahi bilatuko dituzu bazter alaiak, paketsuak, mendi-aintzira zoragarriak.

Europar, bera dugu Sueziaeren ondotik naziorik aberatsena. Jende pobrerik ez dela esan diteke. Eta nazio baten aberastasuna, alde handiz lan egitetik heldu dela sinesten dugunok, aurreko guztiari hau erantsiko diogu: suizarrak langile porrokatuak direla.

Gainera gauzak garaiz eta behar den orduz egiten dakitenak dira Wilhelm Tell-en ondorengoak. Trenak, adibidez, kronometro zuzenak bezala ibiltzen dira.

Horra zer gertatu zitzaion ene lagun austriar bati. Suizako herri-ka batetara joateko eskatu zitoren eta trenean zihoala, lerrak egin arren, ezin omen zen herri koxkoraren izenaz oroitu. Gauza bat bakar omen zekian ziur. Halako eta halako ordutan heltzen zela tren hura delako herrixka hartara.

Ordu hori etorri zenean, besterik gabe, eta inora begiratu gabe trenetik jaitsi omen zen. Eta esan eta izan, hura omen zen berezko gelditokia.

Nola nahi dela, ez nator Suizako ekonomi alderdiak aztertzeraz. Suizak badu beste puntu oso interesgarri bat.

Nazio tikia da Suiza, 41.288 klm.² eta 6.500.000 biztanle ditu.

Baina dirua ez ezik badu beste

goragoko aberastasunik: lau hizkuntza duen nazioa izatea, alegia.

Suizan alemanez % 74 lagunek egiten dute, frantsesez % 20 ek, italieraz % 4 ek eta rätoromaneraz % 1.

Beraz, italieraz eta batez ere rätoromaneraz mintzo direnak lau katu dira, esate baterako. Azken hauk 65.000 lagun bakarrik dira, gutiz gora behera.

Halare —eta hemen dator suizarren gizontasuna— lau hizkuntzok OFIZIALKI onartuak ditu gobernuak. Onartu ez bakarrik, lagundu ere gogotik egiten die.

Fribourgon, estudiante-etxe batean rätoromanoen kultur arazoan lehendakariaren semearekin batera bizi izatea tokatu zitzaidan. Enbiri lerdea nerriola enzuten nion, konstatzen zidanean nola gobernuak urtero urtero diru piloak ematen zituen rätoromano-hizkuntzari laguntzeko. Gobernuak ahalegin guztiak egiten ditu hizkuntza hori gal ez dedin. Nazio osoarenzatz galera haundia izango omen litzake-ta.

Lau hizkuntzak ofizialki onartuak daudenez gero, edozein tokitan eta batez ere gobernuarekin zer ikusirik duten organismo guztietan zu hoietako edozein hizkuntzaz mintza zaitezke. Ez ditu inork beltzuririk egingo, ez eta nehor haserre edo kexu jarriko.

Hauzitegieta (tribunaletan), polizia-etxetan, trenetan, udaletxeetan, gobernuko erakunde-atal guztietan

zure etxean bezala zaude, denak ongi etorria egingo dizue hoietako hizkuntza batetaz baliatuz gero. Hizkuntza aldetik Suizan gizona gizon da, herritarra herritar.

Suizak, gainera, beste exemplu on bat ematen dio Europa osoari. Federalismoaren exenploa. Ez dut astirik puntu hau iraultzeko.

Gauza bat bakarra esango dut. Zilborkeriatik nahiko ongi begiratu duela bere burua Suizak.

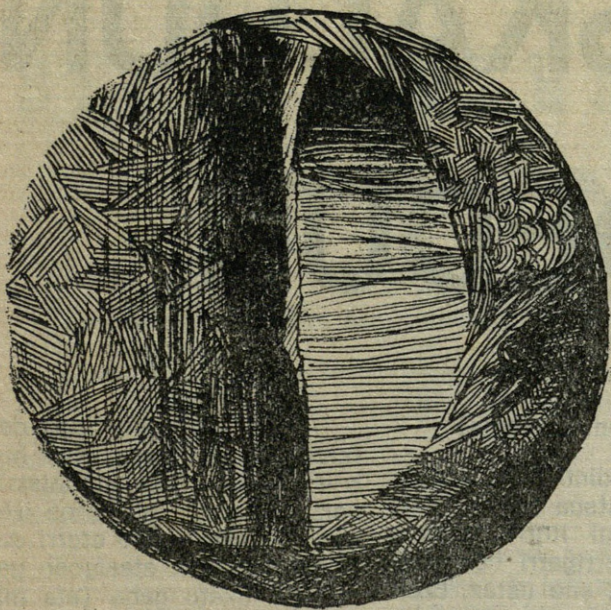
Europa osoan nazioetako hiriburuak itxuragabe haunditu dira. Hor daude, sugetzar batzu bezala, nazioaren atal goxoak noiz irentsiko. Zilborkeriatik esker burokrazia lasai bizi da, maiz inoren lepotik.

Suizako hiriburua, ordea, laugarrena da biztanle ugaritasunean; 170.000 lagun dituela, Zürich, Basel eta Gèneven ondoren dator.

Azken ausnarketa. Kinka latzean dabil Suiza atzerriko langileen kontuan. Bertakoek ez dute beheko lan gogorrik egin nahi. Hortarako kanpoko jendea behar. Baina, bestaldetik, bildur dira atzerrikoek bertako ohiturak eta psonalitatea ez ote duten aldatuko eta desegingo.

Gogoan izan Suizan atzeritarrek, emigranteak nazioaren biztanletatik % 16 osatzen dutela. Hor dabilta batzuk atzeritar ugariago ekartzeko hoska; ezetz besteek, Suizak Suiza izaten jarraitu behar duela-ta.

Bazterretik bazterreraz.
A! munduaren zabala!
Gotzon Garate

zenbat gara

POESIA LEHIAKETA

Literatura eta Kulturaren zerbitzutan ihardun gurarik, Iruñeko "Galeria" Artiza delakoak I Poesia Lehiaketa eratu du, bi hizkuntzatan, euskaraz eta gaztelaniaz, honako betekizun hauen arauera:

Lehena.—Euskaraz nahiz gaztelaniaz, gaia, neurria eta luzaera, nor bere aukeran.

Bigarrena.—Idazlanok, argitaragabeak, makinaz beharko dute izan idatziak, bi lerrotarik bat eta hiru kopiatan, lema edo izenordez, eta egilearen izen deiturak eta zuzenbidea beste sobre baten barruan adiaraziz. Idazlanok zuzenbide hautara bidaliko dira: "I Poesia Lehiaketarako". Galeria Artiza. Libros. Calle del Carmen, 20 - Pamplona. Edo, Calle Eza, 6 - Tudela.

Hirugarrena.—Bidalitzeko azken epea 1973ko. Otsailaren 10ean. amaituko da.

Laugarrena.—Lehiaketa honen azken epaia, eta mahai-koen izenak, garai onez jakinaraziko dira.

Bosgarrena. Olerkari irabazleen izenak jaialdi erako batetan adiaraziko dira, non poema sarituak irakurriak izanen dira.

Seigarrena.—Lehen Saria 3.000,— ptako. izanen da sail bakoitzeko. Bigarren saria, berriz, zenbait liburutako.

Zazpigarrena.—Poeta sarituek bi asteren buruan beren obrak beharko dituzte azaldu Galeria Artiza delakoan bertan. Horrez gainera, eratzailak beren kabuz eta aukeran argitara ahal izanen dituzte lehiaketa honetan bilduko diren poemak.

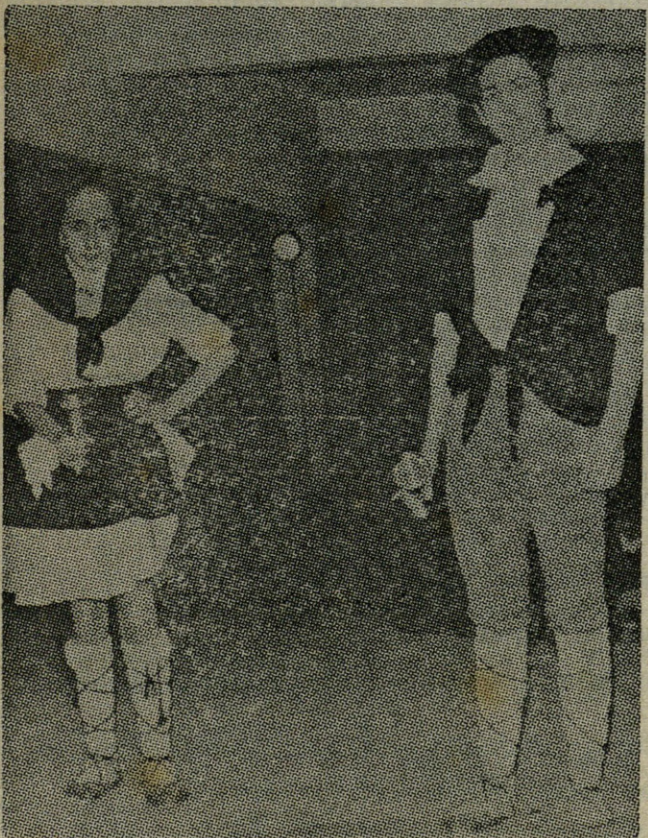
Zortzigarrena.—Egileek ontzat ematen dute honako araudi hau, lehiaketa honetan parte hartuko badute, behintzat.

BERRIZEN

San Anton jaiak direla eta, hilaren 7an, eratu zen Berrizen Euskal Herriko VI Bikote Dantza Sariaketa. Honako sariaketa hau 14 urte arteko jotarietatzat eratu ohi da. Aurren, "Arrate" deritzan fandango eta arin-arina zuten dantzatu beharra.

Txistulari Alejandro Aldekoa zelarik, eta Rafael Iturralde, Felix Bikandi eta Jose Maria Zarrabeitia epai-mahai-koen erabakiz, honela ateraz ziren lehen bost bikote irabazleak: 1.—Antonio Ugartetxea eta Estibalitz Artetxe, ondarrutarrak. 2.—Jabier Basagoiti eta M. Carmen Muñaga, Portugaletekoak. 3.—Intxausti-Lopategi, lezotarrak. 4.—Etzebarria-Urbi, ondarrutarrak. 5.—Aresti-Izagirre, lexonarrak. Horrez gainera, Lezoko Lopategi neskatilari, dantzari onenari eskaini ohi zaion saria eman zitzaion.

Bestalde, Ugartetxea-Artetxe bikote ondarrutarra, aurren ezezik, 1969, 1970 eta 1972 urteetan atera zen irabazle. Arranopola, hori da hori gazterik ekitea!

ARTETXE-UGARTETXEA

GASTEIZTARRARI

Garai onez jaso genduen gasteiztar baten gutuna. Sail honetan aipatu genduen berri bat zuzendu nahirik dator-

kigu. Hona hemen haren gutunaren hasiera eta gure, hala beharrezko erantzun eta azalpena:

Amatiño jaun berri-emaleari:

Ezeren aurretik, esan beharko dizut osoro atsedengarri egiten zaidala zure berri eta iritzien irakurtzea, gogo handiz irakurri ohi ditut zure idazlantxo guztiak.

Arabarra naizen aldetik, pena ematen dit Arabako berriak guttitan agertzeak, baina arrazoin handiren bat izan beharko du hortarako. Halare nere eskutitzaren zerak bestetara nararna...

Barka, irakurle, zuk aipatu nahi zenduke zer hori hemen azaltzen ez badugu. Arrazoi duzu, baina... moztu beharrean aurkitu gara. Izan ere (nik zuri) agindu bezala, joan zen asteren batetan ateratzeko zen zure gutun osoa, baina azken orduan inprimategitik atera behar izan genduen, nola hala, zuk aipatzen duzun taldeko baten eskutitz bat jaso bait genduen.

Bizi dugun egoera ez da, noski, Euskal Herriarentzat onena, eta, zenbaitetan —nahi baino gehiagotan, agian— isiltzea dagokigu nahi eta nahi ez. Gure (zu tartean zarelarik) jokaera onartuko duzulakoan, har itzazu gure esker eta agurrik sutsuenak.

Hala ere, bada beste zertxobait gehiago —eta honen-gatik aipatu dugu gutunaren hasiera—, hau da, Arabako berriak guti baino ez ditugula aipatzen alegia. Izan ere, alde batetik zer aipatu guti dago, zoritxarrez, eta bestetik, ez dugu orain arte biderik aurki ahal izan guti horren berri denboraz jakiteko. Esate baterako, Gabonetan eratu da Gasteizen, "Manuel Iradier" Elkartearen ardura-pean, III Euskal Liburu eta Diskoen Azoka. Guk ez dugu jakin ahal izan, ordea, beranduegi baino, gutienik hartaz berri emateko behinik behin. Eta zenbat honelako? Ez ote zeniguke zuk zeregin honetan apurtxoren bat lagunduko?

BESTE IRAKURLE BATI

Irakurle maite: Sail honetan azaldu genduen iritzi batez ez zinela ados eta, duela zenbait aste jaso genduen zure gutuna, zerorren aburua jakinaraziz. Hala ere, zurea hemen argitara aurretik iragan denbora luze iritzirik edo, inoiz argitaratuko ez genduelakoan, Bilbaoko egunkari batetara jo duzu, guk —zuk uste— aipatu nahi izan ez dugunaren berri eman dezaten.

Hara non, baina, erdal egunkari horretako zuzendaritzak, oraingoan behintzat zuk erakutsi ez duzun etika erakutsiz, niregana etorri zaidan, "Amatiño" eta "Zeruko Argia" izenak zalantzatan alferrik jarri aurretik, eta zuk agertu nahi zenuen hauziaren beste alderdia jakin gurarrik. Ez dakit nik, azkenik, zure lantxo hori argitara eman dena ala ez, eta, benetan diotsut, ez dut batere aha-legendin egin hartaz jakiten, zure lotsa ezaz ni bait nintzen lotsatuen. Dena den, barka zaizkidazu honako hiru puntu hauek:

—Sail honek ez dizkizu zuri, ez gainontzeko irakurleei, problema guztiak konponduko, ez eta gutiagorik ere. Ez sail honek, ez eta —nik uste— aldizkari beronek ere. Halakoetan, hor zehar duzu euskaldungoaren barrera beste hainbat aldizkari, denon artean baten bat zure gusto eta konfiantzakoa izanen delakoan. Baina ez ezazu, behintzat, zure hizki-mizkiekin erdal egunkari batetara jo.

—Jakin ezazu, bestalde, sail hau mugatua dela. Orrialde batetako neurria du, eta, tamalez, zenbaitetan ez da nahiko. Beraz, txanda edo gorde behar izateko dugu, gaurkotatunik gal dezaketen arazoei amore eta aukera gehiago emanez.

—Hirugarrenik, ez dut uste inork esan dezakeenik, sail honetara propio bidalitako gutunik argitara gabe golkoan gorde dudarik. Behar bada, ez genduen beti eta arazo denetan azertatuko, dena dela, zuk hobeto egin badezakezu, oraindik denboraz zaude.

PIO BAROJA

Donostiar idazle honen ehunurteburuan, ETORek argitara eman digu euskal idazleek harako nobelagile famatuari egin dioten eskaintza. Honako liburuari Pio Baroja: Bere ehunurteburuan, 1872-1972 deritzate, eta Bilbaoko editorial honen 20garren alea dugu.

Baroja eta bere obrari buruzko bost saiaera labor eta poema bat ditu liburu honek. Gure Herria eta herritarrak gutik bezain ongi ikusi omen zuen Barojak, bere dohain eta akats guztiekin. Hau dela eta, geure buruak hobeto ezagutzen lagun diezagukete haren lanek, eta behar bada, are gehiago, haren obrei buruz egiten den guztia gerta dakiguke jakingarri, euskaldun perspektibaz baliatzen garenen batipat.

Ez da, bestalde, lehen aldiz euskal idazleak honetaz —Barojaz alegia— arduratzen direla. Alde edo kontra, buru-bera edo hoztasunez, aspaldiko urtetan ihardun da Don Pío gure artean. Etsaierik izan badu ere —behar ere izan—, maiteki tratatu duenik ere inoiz ez zaio falta izan. Hauen arteko ditugu "Satarka", Aingeru Irigaray, Luis Mitxelena, Pelay Orozko, Yon Etxaide eta abar. Liburu honetakoak ere, halako maitasun edo errespetoz baliatzen direla esan genezake.

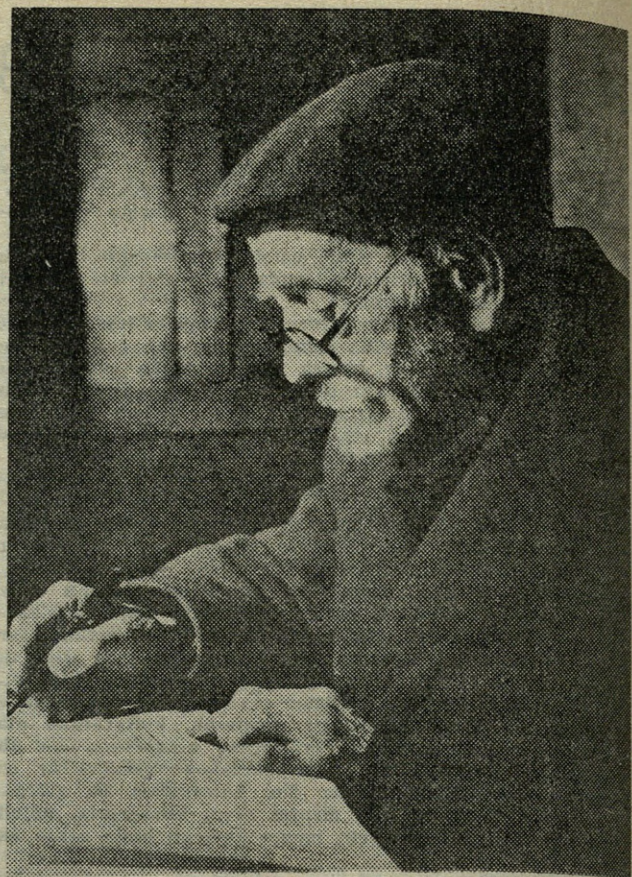
Argitaratzailearen hitzaurre labor batez hasten da. Bertan ongi asko esaten den bezala, azterketa maitakor eta kritiko bat itxuratu nahi izan da, etxetik bertatik aipatzen eta ikusten saiatuz.

Ondorengo lehen saiaerari, Julio Caro Barojak, Pio zenaren ilobak, ematen dio hasiera, Baroja eta Euskal Herria, gaitzat harturik. Julio Carok, beste hainbat bezala, lan jakingarri bat burutzen digu. Garai haletan eskuindar integristen aldetik osabak jasan zuenaren berri ematen digu. Izan ere, politika integristaren zentzugabekeria asko sufritu du gure Herriak. Eta lehendadik eskuindar integristarik izan bagenduen ere, gaur egun ezkertiar integristarik ez zaigu, ez, falta. Honetako ezbeharrak paradoja gisa azaltzen zaizkigu gure historian zehar. Bitartean, Pio Barojaren liberaltasuna bat baino gehiago jarriko luke ereduagarriztat, guztion artean halako erdi maila batetan nahiko tinko dugularik. Julio Caro Barojaren saiaera hau Serafin Basaurik maisuki euskaratua da.

Xabier Letek Pio Baroja eta hemeretzigarren mendea deritza bere saiaerari. Hemen, bere bizitza eta historia, bizi zuen giroa aztertzen da: Haurtzarora, ikasketak, lehen influentziak, Madrilen nobelagile, Avinareta saila, eta hemeretzigarren mendeko ikusmen politikoa, ideal, uste eta iritziak. Azkenik, Barojaren euskaldun kultura aztertzen da bertan. Liburuak saiorik luzeena da.

Zikiri bidea, Harzabalek Piori eskaintzen dion poema bat duzu hau. Halako poema bihurri ziritsu bat, "La dama de Urtubi" edo "Leyenda de Juan de Alzate" oroitarazten diguna.

Gotzon Goenagak, "Juan de Alzate"ren hitzaurrea oinarritzat harturik —liburu hau Barojaren artean euskal kutsu (?) gehien duena denez gero—, azterketa bizi bat egiten digu, hitzaurrean eta obra barruan agertzen diren hiru koruen ihardun eta adiarazpenen argigarri.

PIO BAROJA

Ondoren, Juan San Martinek Baroja: aita-semeak aipatzen ditu. Aita, Serafin Baroja Zornoza nor zen euskal idazle bezala —zeren askok ez badaki ere, Píoren aita euskal idazle izan genduen—, bai eta, azken aldean, bere Arrats izugarria poema epikoa azaldu ere. Saiaera honetan, aita eta semearen arteko idazle harremanen eta euskaltzaleasunaren berri ematen digu San Martinek, baten zein besteren ikusmoldeak eta zaletasunak agertuz, eta literaturagintzat nahiz hizkuntzaz bakoitzak jarraitu zuen hildoren arrazoiak adiaraziz.

Anjel Lertxundi, Baroja: sorginkeria eta objetibitatea delakoaz mintzo zaigu. Honetaz, literatura aldeko balioak aztertzen ditu Lertxundi gazteak. Zertan datzan Barojaren literaturagintzaren giharrea eta indarra, haren obren taxukera eta moldaketa, etab. Sentsibiltate handiko kritika eskaintzen digu Anjelek; literatura alorrean ari den normahirentzat irakaspen guztiz egokiak azalduz.

Bukatzeko, eraskin bezala edo, Pio Barojaren biografia eta idazlanik nagusienak azaltzen dira, urtez urte zerrenda batetan jarriak.

Edonorentzat, eta, euskal idazlearentzat batez ere, agian, liburu honetan zer ikasirik badela iruditzen zaigu. Bide batez Baroja apur bat hobetoxeago konpreniarazten laguntzen badigu, ez dateke guti. Izan ere, oraintsuan esana du Gasteizko egunkari batetan Buska Isusi jaunak: "Oraintxe hasiak gara Baroja ulertzen, hartaz esan ditugun on-doren..."

Ez dakigu, guk geuk, horrenbestearino den; hala ere, edozein modutan, ez dakigula gerta Barojak berak hain gorroto zuen muturkeria hoitakoren bat, hots, lehen eskumikatu genduen ez dezagula orain sandu egin.

DENETARIK

Anboto magalean dagoen Izurtza herriakako Erdoitza Ama Birjinaren ermita inguruan, duela mila urtetako hilarri bat aurkitu berri dute Jaime Onaindia eta Jose Luis Kamiruga gazteek.

Hilarria nahiko txikia da, hala ere, honako bi hitz hauek dakarzi: INDEIOM-GOQUENMULE. Jakintsuei dagokie ba, hitz hoiek zer esan nahi duten erabaki. Jakintsuak izan behar ba, benetan!

● Hilaren 16tik 31ra. bitartean, Simon Arrieta zenaren adiskide eta ikasle aparta Fernando Azkargorta pinto-reak, bere berrogeita lau kuadro aurkeztuko ditu Bilbaoko Windsor Arte Galeria delakoan.

● Gabonetan azaldu zen hainbat "Olentzaro"ren berri eman ahal izan genduen duela pare bat aste. Ez genduen, ordea, esan ahal, Lesakan ohizko Olentzaroa ezezik, hamabost haina kaleratu zirela, hartaz propio eratua zen lehiaketa batetan.

Benetan txalogarri, noski, lesakarren zaletasuna. Hala ere, horrenbeste olentzarok herri berberean, ez ote du Olentzaro zentzua galaraziko? Askotan, ezak bezain gehiegikeriak alferrik gal dezake ohitura zaharren muina.

● Laster argitaratzeko da Gabriel Aresti taxutzen ari den hiztegiaren lehen tomoa. Hiztegi hau 50.000 hitzek osatuko du, eta argitara emanen digun LUR Editorialaren beraren urtetan, hiztegi hau izanen da bere aportaziorik inportanteena, orain arte, euskal kulturaren alorrean.

● Abadianoko San Blas jaiak gainean ditugula eta, eratuak dira dagoeneko hiru sariaketa, hots: 1.—Abelgorriaz (behi mota, esne emaitza, arraza aukeratzeko, jana-riak, pentsuak etab.). 2.—Ortugintzaz (haziak, lur azterketak, sasoiak kanpoko emaitzak, simaur etab.). 3.—Elkar lanez (baserritarrek elkarturik egin dezaketen lanez, alegia, bideak, argi indarra, kooperatiba etab.).

Sariaketa hauek, Abadiano bertako Udalak, "Extensión Agraria" delako antolamenduak eta "Gerendiaga" Elkartek eraten dituzte, Abadiano, Berriz, Durango, Elorrio, Ermua, Garay, Izurtza, Mallabia, Mañaria, Otxandiano, Zal-dibar eta Atxondo balladako baserritarrentzat.

● Guztiok dakigunez, hilaren 21ean, goizeko 11,30etan, Donostiako Astorian bilduko gara amaika euskaldun, gure adiskide on, bertsolari trebe eta kazetari jori den "Bas-sarri"ri zor diogun omenaldia eskaini gurarik.

Gurekin izanen dira, Lasarte, Agirre, Lazkano, Garmendia, Egileor, Mugartegi, Lizaso, Lazkao-Txiki, Xalbador, Mattin, Mitxelena, Etxeberria, Gorrotxategi eta Arozamena bertsolariak ere.

Zer esanik ez, gu ere han izanen garela, hontaz edo hartaz zertxobait jaso nahian. Datorren astean aipa ahal izanen dugu berriren bat edo beste. Ordurarte.

AMATIÑO

BEREALDIA

Europa, Rusiaren eta Ipar Amerikaren menpe

Gaur bertan irakurri dut. Orre-lakorik orain dela bi urte entzun bagendu arriturik geldituko ginen. Alemaniako bi estadiak, aitzinarrat edo aurrerantz, diplomazi arremnak embajadoreen bidez izango dituzte. Gazteontzat beste munduko gauza denik ez dirudi baina "gudu otza" bizi izan dutenentzat Alemaniako estadien elkar aitorketa au ez da txantxetako gauza, orregatik.

Rusia eta Ipar Amerikaren arteko arremnak, Europa bitarteko zela, Alemaniako arazoari zeuden itsatsirik. Cubako eta Berlineko gertaeren ondotik indar eta bortsaz arazoa erabakitzerik ez zegoela jendea ohartu zen. Alemaniaren bat izango indar militarren bidez. Konponketarik ez Alemaniaren batu baino lehen ziotenek, amets etan bizi zirela ere jabetu ziren. Europako buruzagiek "barealdia" nahi zuten nahiz eta Alemaniaren batu. Estadien arteko arremnak

Europa, Ipar Amerika eta Rusiaren artekoak alegia, baretzen ziren neurrian Alemaniaren soluzioa elduko zela uste zuten asko zen eta asko da.

Barealdi onen beharre onartu zenean Alemaniako arazoari irten bide bat bilatzeko iru jokabide izan ziren: Sartaldeko Alemaniarena bat, De Gaullearen beste eta Ipar Amerikarena, azkenik.

Sartaldeko Alemanak beste alemanekin arremnan txiki batzuk izan zituzten. Arremnan horiek aurrera eramane zituena Schroeder demokrata izan zen. Ezin bestean, Rusiarekin ere arremnan asi ziren, arazoaren kakoa Rusia bai zen. Alaz ere, arremnan auk ez zuten ondoren izan. Rusiako eta Sartaldeko Alemaniaren buruzagiek postura gogor batean zeuden. Orduan, sartaldeko beste estadien buruzagiekin arremnan asi ziren, batipat Rumiarekin. Beste estadi sozialistekin arremnan onak

izanik, Rusia eta Sartaldeko Alemaniaren buruzagiek posturaz aldatuko zirela uste zuten Sartaldeko alemanak.

Bigarren bidea, De Gaulle izan zen. Sartaldeko estadien abertzaletasunean oinarritzen zen De Gaulle. Estadi orin abertzaletasuna ideologizko interesen gain gailenduko zela uste zuen De Gaulle. Sartaldeko estadien posturaren aurka, Txinaren postura batipat gogoan izanik, borroka egitea Rusiari ez zitzaioala egoki ere pentsatzen zuen. Rusiak bide bat artu beharra zeukan, bere menpekoei askatasun gehiago emango zien bidea, alegia. Bide ori arteko Ipar Amerikak lehenik Europatik alde egin beharra zeukan. Eta gauzak baretzen zihozten bezala ori irixte ez zen gauza zaila izango. Bide batez, Sartaldeko Europako estadien artean arremnan ertsiagoak sortuko ziren eta bidenabar munduan ekilibrio egokiago bat sortu ere. Egoera berri orretan Alemaniaren arazoa konpontzea askoz errazagoa izango zen. Rusiak De Gaulle ideiak ez zituen gaitzesten Ipar Amerikaren itzala ahulerazten zuelako, ain zuen.

Ipar Amerikak beste bide bat zuen ordea pentsaturik. Brzezinski, Johnson lehendakariaren kontseilariak eta orain Kissingerrek besterik zuten pentsatzen. Alemaniaren batasun gogo ez zegoen bazterrean uzterik baina asmo zabalo baten barrutian katu behar zen, bi "andien" arteko eta atlantiko arremnan, alegia. Bonnek Mosku eta Pankowrekin buruz buru itzegitea ez zen egokia. De Gaulle ez zuen indarririk, bestalde, bere ideiak aurrera ateratzeko. Askoz obe zen, beraz, Sartaldeko estadi sozialistek "Marshall" plan berri bat eskeintzea. Plan berri orren bidez lotura berriak zitezkeen, ideologiazko arazoak baztertuko zituzten lotura berriak, alegia. Giro orretan Alemaniaren arazoa erraz garaitzeko gauza izango zen.

Iru postura desberdin auk arazo gogor eta latz batzuk adierazten zituzten. Arazo oriek gaindu gabe ez zegoen irten biderik.

BAT: Beste estadi sozialistekin izan zitezkeen arremnan izan al zitekeen Sartaldeko Alemaniarekin? Beste estadi sozialistek nolabaiteko aberri nortasuna bazuten baina Sartaldeko Alemaniak ez, bortsaz sortua izan zen ezkerro. Beste estadi sozialisten interesak eta Alemaniarenak ez ziren berdinak. Rusiak ordea ez zuen berdin pentsatzen. 1967 garren urteaz gero bere menpeko guztiei postura berdina arerrazi zien Sartaldeko Alemaniaren bideari itsatsiaz eta bere kabuz ibili nahi zuenaren egoak moztuz. Sartaldeko Alemaniak, beraz, ez zen bakarrik, besteengandik bereizirik gelditu, Sartaldeko Europa eta Ipar Amerikak nahi zuten bezala. Rusiak ezartzen zuen beraz bere gogoak. Alemaniako bi estadien arteko mugek tinko iraungo zuten. Eta arazoaren konponketa egia ori inoiz ahaztu gabe egin beharko zen.

BI: Europako arazoak konpontzeko, barealdi iraun erazteko norenana zuzendu behar zen lehenengo, Rusiarengana ala beste Sartaldeko estadi sozialistengana? Sartaldeko estadiak bidetxigor askori eldu diote. Ez dira beti bide batetik ibili. Sartaldeko Alemaniaren Schröderen garaian Rusia alderdi batera utzi zen. Orain Brandten garaian Rusiarekin dituen arremnan estuenak. De Gaulle postura garbiagoa izan zen baina onek ere bere ezker-eskubiak izan zituen. Ipar Amerikak ere ez du bide bat izan zen. Aseran, batipat, Rusia ez beste estadiengana zuzendu zen. Bide orretatik ezar ez zegoela ikusi zuenean, Rusiarengana ere jo zuen baina Alemaniaren baztertuaz. Azkenik, denekin ekin dio, baina Rusiari bereizitasun andia aitortuaz. Denok ikusten dugun gauza da. Rusia eta Ipar Amerikak arremnan estuak dituzte bien artean. Gaur eguneko barealdia Europaren behintzat, bien esku dagoen gauza da. Sartaldean sakabanaketa bat sortzen ahalegintzea alferrik dela ikusi du Ipar Amerikak. Txekoslovakian ori garbi ikusi zen.

Gizonen gertuago ote?

Europatik hain urre eta hain urrun gaudenontzat ezin daiteke zeharretik ikusi ohi den pitxiaren aurrean sentitzen den neutralidadean jarraitzea Europako arazoaren aurrean. Europaren egiten dena gure onerako ala txarrerako, ukatzeko ala baieztzeko bait da, eta doan errekararen aurrean izan ohi dugun axolagabekeri bera agertzeko.

Sartaldeko Europari mugaturik eta bertan aintzindari agertzen diren Merkatu Elkartuaren Estadien atxikirik, hel dezaiozun hauek denari. Europa hau, atzoko Estadien menpean zegoen Europa hura baino gertuago ote dago gizonengandik?

1957-garren Erromako promesa mailaz maila betetzen doa. 1980-garren urterako Merkatu Elkartua osatzen duten Estadietako merkantiak ez dute eragozpiderik aurpiderik aurkituko batetik bestera pasatzeko; aduana trabarik gabe Bederatzi hoi kanpotik datorren produktoren konpetentziaren gindik babestuek egongo dira berta-koak. Itxuraz bederen, hara Bederatzi arteko salerosketa librearen eremua geroz eta indartsuago ezartzen.

Merkatu horren neurriaz jabetzeko ondo dator kontuan hartzea ez U.S.A.-k eta ez da ere U.R.S.S.-ek ez dutela bakoitzaren barrutietan hark hainbat biztanle edo aho. Beraz, ondo eraturik aurrerapenerako, baina nork zuzendutako aurrerapena edo ze erakoto aurrerapena da Europako ezarri nahi dena?

Europaren ekonomi indartze bat bilatu da nagusiki. Amerikaren indar industrialari buru egiteko, enpresa nagusiak indartzeko bideak hartu dira bereiziki. Baina Citroen eta Fiat, Michelin eta Pirelli edo Estadi lantegien arteko elkarteak ematen direnean noren zerbitzuan jartzen ote da elkarte horrek dakarren progresio bidea? Ford jaunak Ameriketarako ziona ez ote dute berbera esaten gaurko Europaren ekonomi-maila daramatenek?

Hauen humanismoa errentabilitatean oinarritzen da eta konsumoa bera beren errentabilitate horren araberan egokitzen da. Zenbait bazterretako lantegi ahulen desgiteak, ondo deseginak behar bada dakarren ondorena ez da aintzakotzat hartzen. Hutsune hoiak ez dira betetzen eta gizona handik honera erabiltzeko beldurrik ez da agertzen.

Zu eta ni bezalako gizonarentzat galgarriak ote dira beti ekonomia-aren hazikuntzarako dauden lege propioak? Ez ote du ekonomia-aren hazikuntza berak zenbait aukerabide? Nagusi sailak harturiko erabakiak ez ote dira maiz agertu nahi ekonomia-aren bezala?

Nagusi sail honentzat onuragarri gertatu da merkatuaren zabal- keta hori. Hauen eraginak behartu dute eta baita ere bultzatu gaur Merkatu Elkartua bezala ezagutzen duguna. Estadiak Europako lantegi haundien nagusi sailari mugak jarzeko lain direla nork sines dezake?

Borondate onenarekin (?) egin-

dako ekonomi alderdiko plangintzak non gelditzen dira enpresa nagusien jokabide berezien aurka erazten direnean? Beren baserria eta beren lurraldea utzi beharrean aurkitzen direnek jasotzen duten laguntza heritarren dirutik jaso ohi dute eta hau dena nagusien "programa" ekonomikoetara lotu ditzuten. Europaren gaurko egoera sozialak ez du enpresen jokabidea neurtzeko hainbat indarririk. Gehiegikeriak mugatzeko behar bada, zertxobait.

Hala ere. Merkatu Elkartua erreallitate bat da eta nagusi sailetik at dauden beste taldeak Europako arazoa beren arazoa bezala hartzen ez duten bitartean, beste taldearen menpean dagoen Europaren jarrai beharko dute luzaroan. Mistifikatutako Europaren diru-batasuna, merkatu elkartua, laboratoriorik bainak eta abar langileria-entzatz eta inguruko taldeentzat dibisio bide baizik ez dira gertatuko.

Orain ez da aski auteskunde bidez Estadiaren erakundeaz jabetzea. Estadi hauek mil ekonomia-koen bidez gainduak izan bait dira. Estadiaren aginteaz jabetu behar bada ere, aintzakotzat hartu behar dira ere lantegi, hauzo ta bestelako egituren aginte berrie- tzeak eta horretarako presta behar diren borroak.

Europa horretan non gelditzen ari dira Herri, lurralde eta abarren protesta lehenak? Estadiaren aurrean soilki ematen direnean, oso ajola gutxiokoa zaie luzarorako ekonomia-aren egitura menperatzaileak egokitzen ari direnei.

Europako Alderdien jokabidea beren arteko eztabaidetara eta Estadi mailara mugaturik daudela dirudi. Auteskunderik eroririk. Sindikatoak Europa mailako enpresen araberan eratzen hasiak badira ere, badirudi egitura hoiak baieztuko eran dela soilki eraberritze hori.

Estadiari buruzko borroka ahitu ez bada ere, Europako arazo berriei buru egiteko garaia heldu da. Izan ere, zertarako eztabaidatu Fratiako gobernuaren programa ekonomikoa, enpresa nagusien jokabidea hortik at hartzen dela ikusten bada. Zertarako balio du lantegi berri batean edo eraberrituko beste batean idarra agertzea sindikatoen aldetik, baldin eta hauek berak zenbait gizonen bere lurralde- atzietan dion zergatiaz kezkatzen ez badira. Badute Erakunde hauek talde ekonomikoaren jokabidea sendotzeko arriskua.

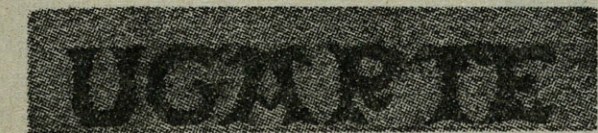
Hala ere, Herriak eta langileriak erakunde hoi beharra dute, baina erakunde hoiak herritarra lagundu nahi badute, nagusien estratejian erori gabe bera desegiteko bidea hartu behar dute. Erakunde hoiak ondo bereiztu dezatela ekonomia-aren legeak eta nagusien aukerak.

Herrien eta gizonen zoriontasunak berezko mugak baditu ere mugaketa hori ez dedila gerta beste Herri edo talde baten nagusikeri- gatik. Egin dezagun Europa Herrien eta gizonen gertuago dagoen bizi ingurua.

D. IZA

JOSTUNDEGIA

MODISTEGIA

Urbieta, 66

DONOSTIA

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora jo jakin bear du baserriar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERREENTERI

ATEATE OPARIAK

JATONTZI TA MAI - TRESNAK

Victor Pradera, 2
(Esquina Zubieta)

DONOSTI

BLAS DE LEZO

ETXE ONTAN DAUZKAZU SARABDO, ARDO GAIN-GAINEKOAK
ETA EDARI GUZTIENTATIKBlas de Lezo Kalea, 6
Urrutizkila: 41 20 05

DONOSTIA

Baserriaren alde
EUSKAL ETA ERDALCaja de Ahorros
Municipal de San SebastiánBanen baneko azikay
Ongarri ta abonoak
Belar ZuloakErosi edo berritzeko diru
aurreratzea

Baserri, lur-tresnak ta abar

Torelavega'ko Perira Joan
etorriak

aristegui hermanos

ZORUAK ETA ESTALKIAK,
PERSIANAK, ATEAK, ETA ABAR.
GARBITOKI ETA ITURKINTZA GAIK.ERAKUSTOKIA:
FUENTERRABIA, 19 - URRUT. 11450
DONOSTIAIpar Amerika geldirik egon zen.
Rusiak ez du bererik utziko.

Rusia munduko arazoetan indartu azaltzen da. Europaren dagoen barealdi onek sartaldearentzat ongarria izango zela uste zen. Askatasun gehiago sortuko zuela uste zen. Rusiak beste bide bat darma. Bere barrutian gogortasunez jokatuko du eta kanpora iriparrrez azalduko. Blokeen arteko barealdia eta bloke baten barrutiko gogortasuna ederki uztartzen dira gaurko egunean. Hungriako gerta- eretan ez zegoen orrelakorik pen-

tsatzerik. Hungrian gertatu zenak, mundua koloka jarri zuen. Txekoslovakia-ko gertaerak Rusia eta Ipar Amerikaren arteko barealdiari ez dio ezertan ere eragin.

Eta egoera onetan zer egiten du Sartaldeko Europaren Elkartek? Ba al du bere biderik? Zer egin dezake? Nortasunik ba al du? Ipar Amerikaren morroi ez al da? Galdara asko sortzen da. Denci ez bada batzuri behintzat beste lantxo batetan erantzuten ahalegin- duko naiz.

JUAN ELUSTONDO

Urola Ibarreko

Abenduaren zazpian hasi eta hamazazpian bukatu ziren, Azpeitian antolaturiko Urola Ibarreko Biltzarrak. Hamaika eguneko ihardunaldi hartan, egun bakoitzeko gertakizunen berri eman izan genduen irrati eta egunkarien bidez. Gaurko lan honen bidez, Biltzar guztien laburpen bat egin nahi genduke. Aldez aurrez zenbait salbuespen egitera beharturik gaude, luzeegi izan ez dedin. Adi bidez Biltzarren baitan egin ziren zenbait gauza, Argia dantzari taldea, Aralar antzerkia, bertsolariak, filme e.b. Euskal Herriko toki gehienetan barrena ibilirik direlako, eta berauen berri emanaz gurea baino luma iaioagoak mintzatu direlako; guk ez ditugu aipatuko.

ANTXIETA ETXEA

Z. Argian esaten zen bezala (ikus 509 zenbakia) Biltzarren antolakizun nagusirako, Antxieta etxea aukeratu eta prestatu genduen. Antxieta etxeak bazuen erakarpenik franko egun haietan. Has gaitzen lehenik etxeari buruz mitzatzen.

Denak harriturik gelditzen ziren Antxieta etxearen egitura ikusirik, toki egokiagorik ez zegoen aukeratzetik gisa hartako aurkezmenak egiteko. Etxea bera ikusteagatik bakarrik, beste ezer gabe, etortzea merezi zuela aitortzen zuten gehienek. Izan ere hala da. Antxieta etxea da gaur Gipuzkoa guztian etxerik berezienetariko bat, arte agerketak egiteko.

Aurrezki Kutzak berritu zuen, erabat desagitear etxe zaharra, eta orain arte itxirik egon da. Agian honelako etxe bat, edozer huxkeriatan alferrik galtzea ez da inolaz ere onartzekoa izango. Zeren zukurak hanka jasoaz pixa egiteko eta tebeoak irakurtzeko bada nahiko ganbara zulo. Halabaina, urte-urte erabat, hamar kate-kandauz itxirik edukitzea; marra iraganik beste muturrera pasatzeko litzake. Non bila soluzinoa? Gure ustetan hementxe, Biltzar hauek eskaini dioten esperientzia. Antxieta etxearen patua batipat, eta beti ere kultur hildoari atxikirik gabiltzalarik, kalitatezko eginetan finkaturik egon behar du. Bereziki artegintza eta beronen inguruan sortzen diren gaiak burutzen. Gipuzkoako arte egoerari begiratzuz gero, ez dugu goibelburu nagusiagorik ikusten Antxieta etxetik. Guk ate-sarraila herdoildua ligertu diogu, baita hormatako amalmak kendu ere. Orain Aurrezki Kutzako zuzendariek dute hitza.

HIRIGINTZA

Eibarko Txantxa zelai berritzeko, berritu ahal badadi, Eibarko udalak lehiaketa bat eratu zuen. Harako lehiaketa hartan parte hartu zuten hamar proieito-proposamen aurkeztu ziren, Antxieta etxeako hirugarren gelan.

Eibarrerako egin zen lana bazen ere, ez zitzaigun gaizki etorri, gure herrietako urbanismo problemetaz esnatzeko. Izan ere, egungo egunean, hiri guztiek gehiago edo gutxiago jasaten duten problema berritza da urbanismoa. Gaurregun espekulazioz edo beste edozein azpikeriaz egiten diren itsusikeriak; ehundaka urtetako ondorioa dakarte. Honako kezka hau guztiak bildu ziren, Eibarko Txantxa zelaiko proieitoi buruz tajutu zen elkarrizketan.

Xabier Unzuurrungaga, Rafael Moneo eta Maite Zelaia osatu zuten mahaiburua. Ingurumarian, hogeita hiru arkitekto bildu zen, Euskal Herriko eskualde orotatik etorriak.

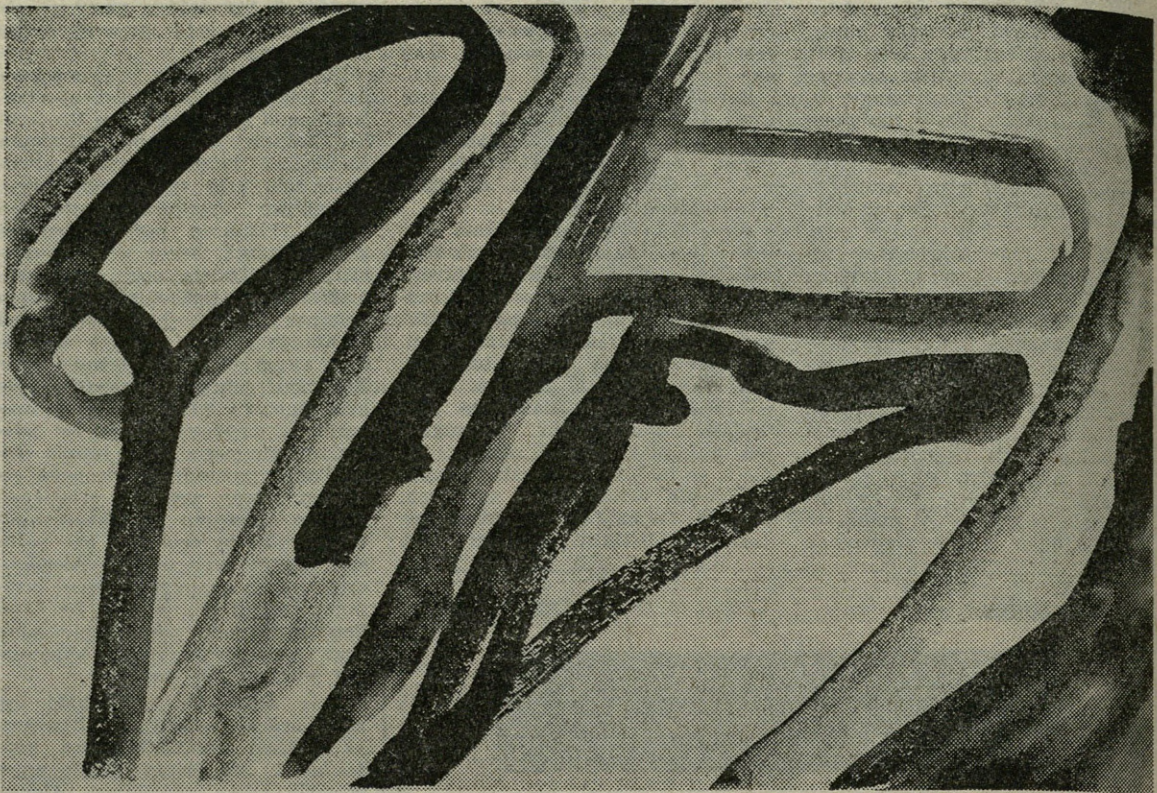
X. Unzuurrungagak, hitzaurre bat euskeraz egin zigan, eta ondotik, diapositiba batzuen bidez baliaturik, Eibarko "kaskoaren" problemak zuztar-zuztarretik arakatu zituen.

Maite Zelaia, Eibarko udaletxearen asmoak azaldu zituen. Berandu bada ere, eibartarrek konpondu nahi bide dituzte, lehen eginikako okerrak!

Azkenik, lehiaketa hartan lehen saria irabazi zuen arkitektoa mintzatu zitzaigun. Hots, R. Moneo Muskariako nafar gaztea.

Moneoren tesi nagusia hitz bitan agertuko dugu.

"Eibarko hiriaren situazioa eta estetika ikusirik, ez zegoen soluzino idealista bat proposatzetik. Haatik nire proieitoa, gaurregun Eibarko herriari dardara gehiegirik egin gabe akoplatzeko modukoa da". Ondoren arkitektoen arteko eztabaida bat egin zen,

zenbaitek erreformista kutsua ematen zion, Moneoren proieitoari; honek berriro bere iritzi nagusiari helduaz, beste astinaldi bat eman zion Txantxa-zelaiko infrastrukturari. Halako elkarrizketetan mutur askotatik irtendako galde-iritziak sortzen dra, eta guztion aberasgarri izaten dira.

Behar bada, Biltzarretan erabili ziren anitz gairen artean, hirigintzari ez zitzaion, eskatzen zuen hainbat toki eman ahal izan. Hirigintza, bera bakarrik aski gai da astebate batetan erabiltzeko. X. Unzuurrungagak bere taldearekin egin dituen azterketak, beste egun batetarako utzi genituen.

ARTE AGERKETA

Egitarauan agertzen zen bezala, artista sail bikainak irudiz eta margoz eginikako lanak agertu zituen. Tamalez, Rafael Balerdik azkena ekarri zituen bi kuadro haundi, laugarren egunean iritxi ziren, eta ordurako jende asko ibilirik zen exposizioa miatzen. Zenbait artista oso ezaguna zen, adibidez Txillida, Zumeta, Sistiaga, Balerdi e.b. Beste zenbait, berriak edo gutxi ezagunak. Azkenengo hauentzat batez ere, Antxieta exposizioa aterabide bat izan da, artegintzan sendotzeko abagune ezin egokiagoa.

Zenbait kritikoren iritziz, hebe izanena omen zen, lanak pittin bat urritu eta galbahe xeheagotik pasatzea. Kalitatez gehiago irabaziko omen zukeen exposizioak.

Egia esanaz aitor behar da, oraingo arte agerpen honekin ez dela museo bat egin nahi izan. Kalitate arazoak badu bere astuntasuna; halaber eragozpenik ere izango du. Soil-soilik kalitatea gortzera bagoazkio, honek beste oztopo bat dakargu. Zer egin behar dute egungo zenbait artistak, herri-mailako agerpenetan ere ateak itxirik arkitzen badituzte? Artegintzan lerren izugarriak eginaz bizi dira, gaurko artista gazte asko. Aldez edo moldez guztiei laguntzea izan da Biltzar hauen asmoa. Museo zaleak lasai bitez, kalitatez galdu dena promozioz irabazi delako.

Jendea eten gabe ibili da egun guztietan, aristen lana ikusten. Denak edo gehientsuenak, aho batean mintzatzen ziren. "Zer arraio esan nahi ote dute zirriborro horiek?"

Herri xeheak (Urolan bederen) ez du izan biderik arte abstraktoaren barrunbeak hausnartzeko. Guk gogoratzen garelarik, duela hamabosten bat urte egin zen Azkoitiko Intxausti jauregian, arte abstraktoaren agerketa bat. Ondotik, hainbat urtetan, ez da deus egin Urolako barrean. Halare jendea erruz joan zen, milaka pertsona sartu zen hamaika egun haietan. Dudarik gabe, ikusle bakoitzarentzat, "zirriborro" ulergaitz haiek, barne-erakarpenik aski sortu zuten. Jira eta bira, galde eta malde, zerbait garbirik atera nahirik kuadro eta irudi haietatik.

Egungo arte berria hein batez konprenigaitza bada ere, ez dela erabat arrotza esango genduke. Hezi-molde batzuen beharra nabari da. Agerketaok sarriagotan eta iraupen luzeagoa behar lukete, eta ingurumarian eskolak sortu, adibidez Deban egin dena. Guk, arte arloan ezer asko ez dakigularik, baina Biltzarrotan jaso ahal izan dugun esperientziak mintzatzea zilegi bazaigu, ezin bestez, uste dugu beharrezkoa dela artisten arteko elkarte edo asosiazino bat sortzea. Honoko elkarte hau goi mailakoa izatea komeniko litzake.

Gutxienik behintzat, probintzia mailara iritsi dila. Honela, artistek elkarrekin barne-lotura eta dinamismo gehiago izango lukete, eta, honako agerketa hauek egiteko eta koordinatzeko, arras onuragarri lirake.

HITZALDIAK

Biltzarretako beste zati nagusi bat, hitzaldiek mamitu zuten.

Lehendabizikoa J. San Martinek egin zuen. "Harri aroko artea Euskal Herrian".

San Martin beti bezala gogotsu etorri zen hitzaldia egitera. Egungo franko-kantabro izenez deitzen den kultur eremu guztia aztertu zigan. Banan bana artxibaturik dauzkan diapositiba pila ederra agertu zigan, eta berauen bidez hitzaldia asko aberastu zuen. Aretoa bapo bete zen hitzaldi honetan. Jakin ahal izan dugunez, Juanitok berehalaxe argitaratuko omen du beste liburu bat. Kulturari buruz tajutua oraingo hau. Bejondeizula gizon!

Juan Mari Lekuonak egin zizkigun ondorengo beste bi egunetako hitzaldiak. "Erlizio sentipenaren joerak Euskal Herrian".

Hitzaldiotan ere jendeak ongi erantzun zuen. Lekuona bere aldetik oso ondo prestatutik etorri zitzaigun, gaia ongi mamitu zuen. Denbora gehiago izan balu, agian hobeto.

Bere osaba Manuelen hildoari jarraitzen dio Juan Mari ere, gure Herriko mito zahar eta sentipenak arakatzen. Bistan da J.M. Lekuonak lan sakona eginik duela, Euskal Herriko erlijio sentipenak aztertzen. Zergatik ez ditu argitara ematen?

Guk dakigula, M. Lekuona, Barandiaran, Lacarra, Mafarikua, C. Baroja eta Artetxe bera ere bai (ikus haren Saint Cyran) izan dira, beste batzuen artean, gai hau jorratu dutenak. Ia denak erderaz. Euskeraz, Jon Golkoetxeak Kardaberaz omenaldirako prestatu zuen beste lan bat. J.M. Lekuonarena osagarri sendoa litzake. Falta ditugu euskerazko liburuen artean gai hauek aztertzen dituztenak.

Arze eta Leteren poema irakurketa.

Hauet buruz ez goazkizue larregi luzatzera. Ze beste toki gehiagotan ere nahiko ezagunak bait dira poema irakurketaok. Duela sei hilabete izan ziren Azpeitian, eta behar bada sarritxo zen berriro lan bera egitea. Jende gutxi heldu zen. Giro egokirik ez zen sortu olerkiaren mezu entzuleengna hurbiltzeko. Egokiago deritzagu, gaurregun olerkiaren mugierari buruz elkarrizketa bat egiteari.

"Musika atzo eta gaur". Jose Luis Ansorena.

Egun eguneko hitzaldia genduen hau. Ansorenak aldez aurrez, hitzaldiaren eskema guztia banatu zigan, magnetofoi eta zintaz ondo hornitutik etorri zitzaigun. Baina jendeak oso motel erantzun zuen. Non ziren bailerako eresilariak? Ansorena jaunak Euskal eresilariak banan bana sakondu zituen, eta bereziki Azpeitiko Joanes de Antxieta. Tolosako Kasinoan Euskal musikaren inguruan egin zen elkarrizketa aztertu zigan, hitzaldiaren azkenaldian.

Musikalari klasikoaren eredu Eskudero jarri zuen, eta musika berriaren abangoardian De Pablos. Hok bion tartean leze-zulo handi bat zegoela zioen, agian konponezinezkoa, baina biek Euskal eresiararen altzoan kokatu beharrezkoak. Hitzaldia bizi-bizia izan zen eta elkarrizketarako puntuak barra-barra isuri zituen Ansorenak.

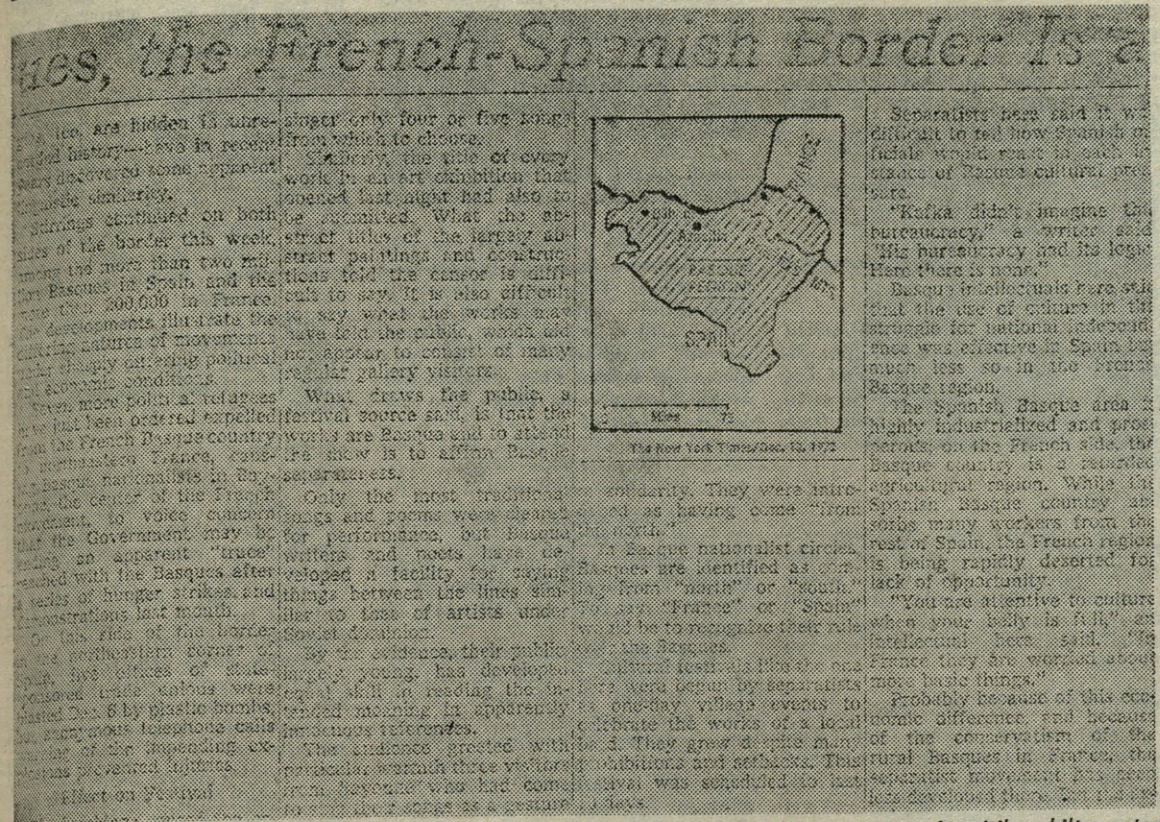
Harrigarri zaigu oraindik ez hitzaldi hartan gertatua! Gure herriaren oraintsu sortu den, "Agrupación Musical Azpeitiana" hor dabila musika zaletasuna sortu nahirik; eta gero halako hitzaldi batetara beretariko inor agertu ez! Lotsagarria hitzaldi hartan gertatua!

Santiago Amonen hitzaldia.

Azkenengo hitzaldia Santiago Amonek egin zigan. Madritik propio etorri zitzaigun, arte berriari buruz hitzegitera. Ostera artista multzo ederra bildu zen Amonen hitzaldi ozena entzutera. Han ziren Txillida, Zumeta, Balerdi, Isasa, Laboa, Llano e.b. Aretoa jendez lepahezurreraino beterik.

S. Amon Madriden bizi delarik ere, Euskal arteari erabat loturik dago. Egungo Euskal artearen

Biltzarra

Ona hemen «The New York Times» egunkariak, joan zen Abenduaren 13an Azpeitiko biltzarretan agertu zuen artikularen zati bat.

egoera eta mugiera azkenengo hariraino ezagutzen ditu. Adibidez ikus Z. Argiaren 491 zenbakian Edorta Kortadirekin egindako elkarrizketa.

Amonen bere hitzaldiaren gaia, filosofi kutsuz hornitu zuen. Bost izen erabili zituen hitzaldiaren ardatz bezala. Giotto, Hegel, Nietzsche, Bergson eta Picasso. Amon hau arte kritikan maisu dugu, hitzaldi guztia buruz egin zuen, batere paper eta apun-terik gabe. Naturaltasun guztia errotak irina jaulkitzen duen bezala, barra-barra botatzen zituen filosofiako eskemarik korapioltsuenak ere. Bere hitzaldi jorian zehar puntu eta adibide interesgarri asko azaldu zituen. Guztien artean bi puntu nagusi aipatuko dugu.

A) «Eguno arteak ere nahiko arrisku badu tradizio hutsean gelditzeko. Ez da aski berrizale izatearekin. Berria gaur, ohitura eta rutina bilakatu da, etorkizuna, lehenaren eta aintzinatearen menpeko hartu dute zenbait artistak. Hots, adibidez, Txillida imitatzen hasi dira eta imitatu ez baino kopiatu egin dute Hau da egungo artearen arriskurik haundiena, berri ustean antzinatutik gelditzea. Picasso bera ere hein batez historia da, alegia etapa aldi bat bete duen artista; forma berrien aintzindari, baina denboraren gurrupak estali egin du, beharrezkoa da 1906tik 1907ra agertu zen Picasso berri bat sortzea.

B) Eguno artearen helbururik nagusia, etorkizuna ongi finkatzea da. Arte berriak iraultza esan nahi du. Etorkizuna sekula ez da antzinatuko tradizioaren menpeko. Hegelek zion bezala «etorkizuna taxutzeko beharrezko zaigu dialektika arau ezezkoiaren botereaz baliatzea».

Oharra. Guk hemen soilik ezarri ditugu Amonen iritziak, hark ordea entzuleak ulertzeko erari, esanplu argi asko kontatu zituen. Bestetik Amonen hitzaldia erdaraz egin zuen, euskaraz okerren bat agertuko balitz, gure errua litzake ez beste inorena.

JAIALDIK

Lehen esan dugun arazoagatik, jaialdi guztien berri eman beharrik ez dugula iruditzen zaigu. Bakar batzuen berri besterik ez dugu emango.

Abenduaren zazpikoa izan zen jaialdirik luzeena. Lau ordu inguru jardun zuten dantzari, kantari, txalapartari eta trikitilariak. Jendetza izugarria bildu zen Izarraitz pelotalekuan. Ezagun zuen aspaldion Gipuzkoan ez zela gisa hartako jaialdirik ospatu. Ez jendeak nahi ez zuelako; denok aski ezagutzen ditugun oztopoengatik baizik. Entzulegoa irrika biziz egon zen abestiak entzuten, zenbait kanta mota biziki txalotuaz.

Kantu kontuan, jendeak, bate ere gazte jendeak, gero eta gehiago entenditzen duela iruditzen zaigu. Gaur kritika egiteko kapazitatea usu nabari da gazteen artean.

Kantari sail ederrak kantatu zuen; Iparraldetik ere Pantxo eta Peillo bikotea, eta Manex Pagola etorri ziren. Batzuk pasaiaoa betetzera etorri ziren; beste batzuk berriz zeukatena oro eskaintzera, eta diferentziokien entzulegoa aisa oihartzen da. Zilegi bekit denen artean Mikel Laboaren enpeinu eta gogotsua aipatzea, berau izan bait zen egiteko hartan gehiena sailatu zena. Tarteka trikitilariak egiten zuten agerraldia Bi bikoteak parte hartu zuten.

Urruztilgo «Ahuntxa» eta Iturbide batega, eta Sakabi eta Egañazpi besteak. Denon ezagunak lauak. Trikitilariak jaialdi guztiak alaitzen saiatzen diran gizon zuhurrak ditugu, batez ere Sakabi eta Egañazpi. Pelotalekuan bildu zen jendeak omenaldi bat bezala eskaini zioen. Bapo txalotuak izan ziren! Sakabi bera oraindik txunditurik dago han egin zi-

tzaien arreraz, zenbaitek bizkargainean ibili nahi zizuten.

“AGERI” ENTZUN-IKUSKARIA

Eresilariak musika experimentalak deitzen diote, J. L. Isasaren konposizio honi. Ageri, Azpeitian jokatu da lehenbiziko aldiz. Musikaren exprezinoak samurtze arren, Sistiagaren diapositiba batzuk ipini zituzten, onez gainera doinuaren arabera, lau pelotarik imajinazko mugimenduen egiten zituzten. Jendeak edo entzuleak ez genduen asko ulertu ahal izan, zenbaitek esaten zuen, «ze, pelotarik gabe atzea eta aurrera, tontuena egiten ari ahaldira». Batzuek pelotariak ikusi zituztenean partidu bat jokatu zutela uste izan zuten. Honelako gertakizunetan azalpentxo bat alde zure ematea izango litzake egokiena, eta egin ezinik ez zegoen, Isasa bera hantxe egondu zen denbora guztian.

Ageri, konposizio berri bat zenez gero, kritikari jakintsu asko bildu zen inguruan. Berauek mintza ditezela egitzeko balioa emanaz.

LIBURU ETA DISKA AZOKA

Azpeitiko plaza nagusiak toki apartak ditu liburu azokak egiteko; jendea ugariena ibiltzen den tokietan, arkupe luzeak ditu estalgarritzat.

Liburu azoketan ez du historiari Azpeitiak. Duela zazpi urte egin zen azkenengo adiz, egun erdi batkoa bera. Oraingo honek arrera ona izan du. Diska asko sadu dela badakigu, liburu artean berriz ipuinak eta bertsoak, jendeak gehien erosi dituenak.

Zenbait argitaldarak bere saltzaileak bidali zituen. Han ikusi genituen azoka monopolizatu nahirik. Liburu saltzaileak baino «traperuen» antza gehiago zeukaten, zeren zenbaitek ez bait daki liburu bat saltzen, hauzokoa mespretxatu baizik.

Bestetik, ordua iritxi da, bai jaunak! Gehiago ez dugu ametitu behar Euskal liburu azoketan euskaraz ez dakien liburu saltzailerik! Arau hau, oinarritzko baldintza bat bezala ezarri behar lukete antolatzaileak. Bestalde, saltzaile askok, ondikotz gehiegik, liburu berriak tutik ez dakite, ez gai, ez metodo, ez eta ideologia aldetik ere. Liburu barkilo bat balitz bezalaxe saltzen dute. Honetan, guk uste dugu, beharrezko zaigula, saltzaile, konpetentia eta liburu mundua ongi ezagutzen duena izatea, erosle goa gida eta informa dezan. Gainontzeko «traperu» guztiak errekarat!

BILTZARREN AZKEN EGUNA

Oharra. Amatiño adiskideak bere «Zenbat Gara» saillean emana du egun honen berri. Ikus Z. Argia 513 alea, haatik guk laburtu egingo dugu.

Egungo epel eta samur batek besarkatu ginen Abenduaren 17an; itxuraz ez bide zen Abendua, Ekaina baizik.

Goizeko zortzirak alderako hasi ziren txalaparta joleak herria esnatzen. Herri barrura ahal zen oihartu ozenenak bidali nahirik, txalaparta jotzeko bost toki aukeratu zen. Komuntzo, Takolo, Santutxo, Karpandorrea eta Plaza nagusia. Tartean ezkil-txalaparta jotzen zen. Hauek gelditu orduko, suziriak erasotzen zitoten danbako. Bata besteez oso ongi trukitzen ziren, eta pentsaturiko egitaraua ederkiki bete zen.

Txalaparta jole berriak ezagutzeko egokiera ere izan genduen. Hara non Unzurrunzaga bere bibote handi eta guzti Komuntzoko hariztlan non agertu zitzaigun, txalaparta jo ta jo. Arraioa, geroxeago jakin genduen, Harzabalek diploma emanik zeukalio egiteko hartarako.

Kalean goran eta beheara dantzariak eta Iturengo ttuntturroak. Ttuntturro hauek zurrutean ere ez dauke makalak. Goizean goizetik hura patarra edan hura! Goizetik isilik eta serio samar ibili ziren; baina arratsalderako oihu eta delhadar ederrik egiten hasi ziren. Beharko zeozer, hala edanez gero.

Ttuntturuetariko batek honela esaten zigun: «Baztango euskera guztia, erdaraz zikindua dago, zuek, zuek egiten duzue, euskaraz aunitz eta erraz». Hauk dut komeria hau. Gu uda noiz etorriko pozik, Baztango euskara entzuteko; haiek berriz haintzakotzat ez! Hain konplejoak eta errelatiboak dira gauza hauek.

Egun honetan erromeri giroa ez zen faltatu. Trikitilari, txistulari, eta dantzariak jo ta ke, kerarik egiteko kaletan zehar. Meza ondoren Azkoitiko eta Azpeitiko gazte talde batek, Baztango «Mutil dantza» dantzatu zuten, Azkoitian bada talde bat «Mutil dantza» hau biziki gustatzen zaiona. Itxura denez Urolan zehar zabaldu nahi bide dute nafar-dantza jator hura. Ea zerbaite egiten duten.

Dantzarien liraintasunaren tartetik, ttuntturro astun zaratsuak agertzen ziren, gero eta zabalago eta sutuago. Hala zioten egun hartan azpeitiarrek: «gaur hemen, ttuntturroak nagusi». Biltzarren bukaera Euskal-oihartzuna, basa-mutilen oinkada ozenak. TTUNTURROAK NAGUSI!

Honenbestez bukatu ziren Urola Ibarreko Biltzarra. Jendeak lan asko egin du, herriko soziedadeak arretatsu aritu dira lanean. Arrera guztiz herrikoia izan dute Biltzar hauek. Zabalki begiratu ezagutza berri asko eman digu. Artisten lanak elkartzeko ere ez du gutxi balio izan. 1973 urte honetan, ea beste ibarretan jarraipenik izaten duten. Ojala herri mordoska bat girotuko balitz, lan hauek egitera. Hotsa izanen litzake Urolako mugetan bakarrik gelditzea.

Biltzarrei buru zenbait jende emandako iritzi laburrak.

JUAN SAN MARTIN: Antxieta etxe honek mezezi du ganorazko ekintzetarako prestatzea. Agian arte erakusketarako.

SANTIAGO AMON: Exposizio honetako lan denak kalitate handia dute. Niretzak Iruñekoak baino hobea da.

EDUARDO TXILLIDA: Orintsu arte, artea gutxi batzuri interesatu zaio. Egun, artea, Herriak eskatzen du. Herria arteaz gose dago.

JON GOIKOETXEA: Kultur ekintza guztiak maite ditut. Asko poztu naiz zuek horrelako lana egin dezuelako.

JESUS MADINABEITIA: Egun hauetan gauza berri asko ikasten ari naiz. Hirigintza asko interesatu zait.

JUAN I. URIA: Lehenago artista ezeptiko batzuek antolatzen zituzten honelako lanak. Orain Herria erne dira ekintza hauek. Hau benetan garrantzizkoa da.

MIKEL LASA: Exposizioa ikustera etorri naiz eta etxeak erakarpen haundia sortu dit. Beste egun batetan, propio etorriko naiz Antxieta ikustera.

RAFAEL BALEERDI: Hau hasera bat besterik ez da. Urrengo askoz hobeto egin behar dugu.

XABIER UNZURRUNZAGA: Etxe honetan zenbait sakona egitea merezi dik. Sarrera honetan zein ederra litzakeen Txillidaren eskultura haundi bat.

JOXANTON ARZE: Biltzar hau denon aintzidari izan behar dute. Antxieta etxe honetan izugarriak egin zitezke.

GOTZON GARATE: (eskutitzez) Ez dut joaterik izan egun hoietan Azpeitira. Kultur ekintza bikaina eratu duzue. Aurrera!

MITXELENA: (eskutitzez) Badakit ezin hobeki ateratu dituztela Biltzarra. Aurrera eta nahi duzuen arte.

ANATSAN

Txuntturroak nagusi!

bergara

GABON ETA URTEBERRI JAIK

Errege egunakin joan zitzaizkigun aurtengo Gabon eta Urteberrri jaiak. Langilleok sarri begiratzen diogu egutegiari beste jaien bat noiz etorriko ote dan, baiñan urrengoa urrutu xamar dela esan bear, bitartean, orain artekoa egingo degu, lan eta lan.

Aurtengo Gabon jailetan izan da bai zer ikusi eta zer entzun.

Gabon arratsaldeaz ogeitamar berebil atera ziran beeko plazatik, grua, anbulantzi eta guzti bere laguntza eskeintzera bitzabalean zear onen premian arkitzen zanari; Bergarako Sokorristak izan ziran onen antolatzaile.

Udaletxeko gela nagusian illaren 24etik urtarrillaren 1.ª «Juventudes Parroquiales» eraturik, ospatu da III garren Pintura erakusketa.

Onen berri, 514 zenbakian xetasun danekin gure Amatiño azaltzen du.

Gai au dala eta, ezin utz On Simon Arrietaren izena ixilpean. Berari esker ikusten ditugu alako lanak kanpo eta etxeko guztiak ariturik pozez ainbeste jarraitzaile utzi zigulako; neurritz, gizon txikia, baiñan jakinduriz eta biotzez berdin gabekoa. Eskerrik asko, Simon!

Gabon arratsaldeaz neska-mutil talde ugariak alaitu zituzten bazterrek bere abestiak, txistu, kitarra, auspo soñu eta nik ez dakik zenbat zarata ateratzeko tresnak. Txalogarria benetan «Enseñanza»-ko neska ikasleek eratu zuena. Batu zituzten txapan guztiak Erruki Etxerako izan ziran, an dau den gaixok Gabon alai bat igaro zezaten.

ERIOTZA

Jaunaren besoetan bere bizia utzi zun abenduaren 31an 76 urterekin, Agirre eta Goiztar Erraimundo, G.b.

Bere sendi guztiari, bere seme Perikori bereziki gure samin agurra agertzen diogu.

Udaletxearen aginduz, igandetan, Ortuibar aldetik iriki da bide berria beribillentzat, Bergarako kaleak estuak izanik egoera luzeak egiten zituzten onen erruz.

Egitan, bidea ez da oso atsegiña, baiñan zerbait zerbait da, orain beintzat lasai ibil leiteke igande gabeko txikiteoan ospelak eta kailoak zapaltzeko beldur. gabe eta berebillak aixa erraz igarotzen dira bere bidean.

Norbaitek argi izpi bat izan du. Geuk aginduko bagendu, goikoak eta beeko aldekoak toki beretik sartuko genituzke, ia bein erabakitzen dan Bergarako buru-auste au.

MENDIKOI

mutriku

JESUS NAZARENOAREN GANAKO JAIERA

Ona emen Mutrikuar guztioi, sakon eta maitekiro, biotz muiñan ikutzen gaituen zerbait. Mutrikuo Jesus Nazarenoaren ganako jaiera. Euskalerriko eliza aundi apañetan, deun-irudi bikain eta eder-ederak ditugu, eta irudi eder oietako bat gure erriko Agustindar mojen eliza ederrean gurtzen dugu. Margolari bikainenetakoak, ool-langille ospetsuenetakoak, gizonik trebeenetakoak esanik dute: Ori irudiaren edertasuna! Zer arpegi itzala daukon! Bizi-bizia dirudi!

Arno-mendiaren barrenean jaio diren erritar guziei mamitik dartzkie Nazarenoaren ganako jaiera eta maitasun bizia. Naiz emen edo atzerrietako lurralde baztertuenean bizi, naiz ainbeste urteren bu-

ruan, jaioterriko artu-emanetan zerbait epeldurik arkitu, guziak, Jesus Nazarenoaren izen ospetsua gorralpen eta itzal aundienarekin oroitzen dute. Aundia da benetan, Jesus Nazarenoak gure errian duen biotz berotasuna.

Gure erritar gaixo, osagaitz eta zaar indargabeek Agustindarren eliza dute otoiitz leku. Zenbat ixilpeko eskari bigun Jesusen biotze-raiño iristen diranak! Eta, zenbat laguntza eskatze, oiñazea, eriotz-larrian, edo itsas amorratuerekin burruka bizian dabiltzanean arrantzaleen alde! Zenbat aldiz «HIMNO ETA SALBEA»-ren ezkil durrundaren deiari erantzunaz, Nazarenoaren oiñetan bildu geran, otoiitz beroan, laguntza bearrean arkitzen diranen alde abestiaren bitartez eskatuz.

Jaungoiko Santua
Jaungoiko Indartsua
Jaungoiko Illezkorra
Gaitz guzietatik
Libra gaitzatzu Jauna.

Urtarrillaren irugarren igandez ospatzen dugu Jesus Nazarenoaren egun aundia. Ikusgarriak dira Bere omenez egiten diren elizkizun eta bederatziturrenak. Ikusgarria, ainbeste zaar eta gazte, kaletar, baserritar eta batez ere gure arrantzaleak eliza betean ikustea, guztiak otoiitzean, guztiak abeslari.

Kalbarioko mendira
Igo zaitez lenbailen,
Jesus ikus dezazun
Gurutze baten iltzen.

Gure erri maitagarri au beti izandu da euskaldun fededun, kristau erri zintzo eta jatorra. Oraindik, zutik dago gure aurretikoengandik jasotako sinismen sendoa.

ANDONEGI

zumarraga

GAZTERIA BERRIA

Urte aro ontan, biotzez eta itzez, zaletasuna aundiz opa dizkiegu gure lagun eta adiskideei, ZORION BEROAK.

Zorionak opa dituzte ardandegietako nagusiek, salerosleek eta dendariak, diruuxte eta bitarteko guztiek beren bezeroen zorientasuna opa digute.

Urtearen biotzak adieraziko digu mezu eder onen zindotasuna. Une ontan ez da gure asmoa, gizadiaren kondaira negargarriaren zati bat emen agertzea. Une ontan gure asmoa da, gizadiaren egiñetan oiñarritu ta gure erriko gazteria trebearen egiñza batzuk argitara ematea.

Gaur egun gure erri-Eliz-barrutian daukagun gazteria guztiz trebea, eta erriko berri emaille mailan egoki derizkiot gazteria oni buruz zerbait agertzea.

Langille purrukatu mailan, gogor leiatzen dira erri-kultura piztu eta jasotzen; gazte diranez errukitsu dira, Gabonetan ikusi degu beren biotz aunditasuna.

Abenduak 24. Gurdi apañduan jaiotza bizia (gazteria taldeak eratu) ostean neska-mutil taldeak kanta-kantari, Jesusen Jaiotza erri-tarrei adierazten, au guztia erriko beartsuen alde. Sortaldeko erregeren etorrera dela ta, aldeko oituz jantzita, gure gazteak kalezkale, aurren eskutitzak batzen ill-beltzak-5; Gaueko amarrak inguruan agertu dira gure errian sortaldeko iru erregeak, erri guztia bereziki aurak arrera ona egin diote, ta zer esan gurasoei buruz beren aurren alaitasuna ikusita.

Iru errege auek, eta beren laguntzaileak guztiak dira gure erriko gazteak, Entzun degunez. Erriko beartsuen alde eta antziñako oitu-

ra bat berpizteko, Santa Ageda egunerako asi dira taldeak eratzen, Aurrera Mutillak!!

Gazteria ontan talde batzuek erriko euskaldunen semeak dira, beste batzuek eta ez gutxienean, lan billa kanpo errietatik etorritako gurasoen semeak dira.

Ikusgarria da benetan berezitasunaren itzalik gabe, nola elkartzen diran. Ta arritzekoa da kanpotar gazte auetan gure gauzak ikasteko nabaitzen degun zaletasuna. Ikusirik gazte auen naitasuna Euskaldunoi dogokigu indar berri au gure esparruan sartzea.

AZKARRAGA

bermeo

BISIGU BAKO GABONAK

Iñoi ez dogu ikusi gure errian bisigu bako gabonik ospatuten. Siñizgatxa da, baiña egia. Olan ba, azkenengo igaro diran senide egunak onetara izan ziran; arraiñ atsegingarri onen utsunea, la urrenguan.

OLENTZERO

Eusko Ikastoletako neska-mutikotxuak, eta bai euro ongilleak, Olenzero Begi Gorri ibilli dabie erriko kalerik kale txistu eta auspo soñuaren laguutzaz. Eresi alaiak benetan. Oso atsegin zan umetxu jaialdia.

ERREGEAK ETA TARASKA

Igazko erara aurtan ere, Bermeorako erregeren etorrera itsaso zabaletik izan zan. Eta «Gure Taraska» lebatz ontzi politikak ekarri eban eguzki aldeko gizon ospatsu oneik. Gainera ontziaren ganbarak gozoz eta jostailu edo erregeloz bete beteta. Arrantzaleen Anañdi aurrean atara ebien euron kaixe eta zorruak. Zaar eta gazte; baita be erri koxkorak, lagundu eutsoen errege oni, eresiz eta suziz, kailiak ziak, Talako gexotegira eta Atso-aguretxuaren bizi-tokirarte. la datorren urtean ere, emoten deusazuen, aurtenguelako poza ta une alaia, biarrianen dagozien umetxu eta atso-aguretxueri. Egikera onurakorra berau, gure gazteriarena. Aurrera ortik lan orri, mesede egiten beti gure urkoari.

ESPETXEKO BATZUK ETXERA

Agintariak ipiñi eutsoen zigorra ordaindu ondoren, etxeratu dira aibat espetxetan egon ziran andere eta gizonak. Bezte batzuk, eta asko ondikarren, euron senide eta sorlekutik urrun bizi dira. Noiz arte? Eusko Ama gaxoa... zure itun eta biotz minduan lagun gura neuke izan.

ERIOTZA

Urtarrillaren 7 garrenean, il zan, Zabala tar Anselma, Bermeoko «Cofradía Libre de Pescadores San Pedro» arrantzale Anañdiko azken Lendakaria. Lemazain bizkorra eta Abertzale zintzoa be bai. Goian Bego.

URKIDI

oriako alegia

GABON-JAIK

Egun batzuk Alegian igaro ondoren berriro ere Barcelonako txoko honetara bildu gara. Bainen egonaldi hortaz zerbait esan gabe gelditzea ez dit bihotzak agintzen. Behin batetan hemen bertan esan nuen ez oso bihotzbera bait naiz.

Eguberri bezpera igande gertatzeak, egun horri zegokion giroa apur bat kendu zion. Alegiarrak, ordea, giroari eusten saiatu zirela esan behar.

Goizean goiz, hotzari ahoa za-

balduz, ikastolako umeek alaitu zuten gure herria. Ez ikastolako umeek bakarrik, neska ta mutil taldeak ere baziren han eta hemen. Dantzari-ablesari talde bat ere, esan zidatenez, Alto aldean ibili omen zen eguerdi artean. Arratsaldez herrira bildu ziren eta bere prestutasuna ederki agertu.

Egunaren bukaeran gazte talde bat ere irten ginen, ogeiren bat. Duela bi urtez gero atera gabe geunden eta zenbait atzerapena sentitu genuen barnean, behin utzi-takoari berriro ekiteak dakarrena zihur aski.

Eguberri egunean ikastolako umeek jaialdi bat eskaini ziguten, abesti, antzerki, ritmo tab. Dotorre egin ere.

Urteberriari zegokionez herriko aparkaderoan (barkatu, plazan esan nahi nuen) Herrikoek intxaur ta mandarinak bota zituzten. Plaza guzia azalez bete ikusi genuen. Norbait, mandarinak behetik gora ala goitik behera bota zituzten galdetza ikusi genuen. Hoiek dira galdetza, hoiek, ez da?

“Hiru errege datoz,
Orendain aldetik...”

Abesti hau aldatu beharrean gara noski alegiarrak, orain Etxetxuri aldetik esan beharko dugu. Alegia itxurez zerbait aldatu da ta erregeak ere bide berriak ikasi dituzte.

Dena dela, aurtan ere etorri dira. Errege-zaleak gutitzen ari dira baderudi ere. Plazara (oraingoan ondo atera zait), heldu ginean galdera bat ahoan: Erregeren aurretik etorri al dituk horrenbeste automobil? Dena dela urrengo egunean ere han zeuden eta erregeak ekarriak izanen ziren.

Umeek dantza polit batzuk aurkeztu zizkiguten han ere, negargarria hain jende guti ikustea.

Errege egunean giñola euskeraz, hau ere ikastolek antolatua. Ez dakit jenderik bazen ala ez. Bai handi ta bai txiki agertzea eskatu zitzaigun behintzat.

Umeen jaialditara maizago bildu behar genduke. Umeen gauza bat bait da eta umekeria bestea.

SASKIAK

Eguberriko saskiak herrian gel-

MARZELINO

ditu zaizkigu, Ixkinekoak behintzat. Zorionak Santos ta Inaxiori. Besteen berririk ez dut.

ZERUKO ARGIA

Eguberri guztian ez da, gure etxera behintzat, aldizkari honen alerik agertu. Galdetuz-galdetuz harritzeko gauza ez dela esan didate. Bi edo hiru aste igarotzen direla batetik bestera. Honek irakurleen atzerapena dakarkela arras bista-koa da.

Hasera hartan aste bakoitzeko larunbat bertan irakurri zedin gazteek hartu zuten eginkizun hori. Gaur gogoak edo jendeak edo egin beharrek aldatu badira utzi dezagun berriro karteroaren esku eta berak egun batzuk gorabehera balduko ditu. Hau, noski, jendeak Z.A. gehiago irakurtzea nahi badugu behintzat.

Alegiaz ez da aspaldian ezer agertu, berriak hor dagoz nork emango zai. Herriaz idazteak jendearen arreta handiagoa dakar noski.

IJITOAK

Herrira heldu ginanean ume batak honela zion bere lagunari: «Aizak, ijito gehiago!» Atera begiratu nuen bainan beste inor ez, gu besterik.

Geroz ume harri barkatzeko hainbat arrazoi aurkitu genuen: Frontoia, ijito josia.

Apurka jakin genituen kontuak: Ijitoak, guardiazibilak, Sosa-fabri-ka, hogei duro, Herria...

Azkenerako ijitorren bat konzejal jartzeko asmoa ere bazela zabaldu zen, zenbait gauza agindu eta egiten hasiko balitz, herrikoek aurrera aterako lukete. Bainen argil, ez zaigu ijitorik etorriko.

Txoriren antzeko gara gu, egun batetan etorri eta bestean aldegin. Erraza tarte hortan txiu egitea, batez ere adarretik lurrera jetxi gabe.

Lerro hauetan akatsik izanen da, bainen isiltasunaren akatsa baino arrisku hau nahiago izan dut. Akatsak txiu handirik egin gabe eta lanean ari zaren horrek dakizkizu ondoen, barkatu eta adierazi zuk ere.

zuretzat etxea ZARAUTZEN

sarrera

50.000 pezetan

ordainketarako erreztasun osoz

- San Pelayo auzoan
- 560.000 pezetan etxe-bizitza
- Erabat bukatuak ditugu

Bear duzun informazio edo argitasuna:

- Asteartean, arratsaldeko 4-6,30 an
- Ostegun goizean 10-13 an
- Eta Donostiako ofizinetan edozein momentutan

CONSTRUCTORA SOCIAL GUIPUZCOANA
AUZO-EGINTZA

Prim Kalean, 14-2 garrenean
Urrutizkila 426906-429942
DONOSTIA

Publicidad Autorizada n.º 75

DEPURACION DE AGUAS S. A.

Ur lanetan eta zereginetan berezia edangarri, lantegiko eta igeritako urak gertutzeko zikindutako urak garbitzeko.

Urrut. 32 37 00 - 31 00 10 - 32 37 01
Gordoniz, 44

BILRAO

lezo

ERREGEAK

Lehenago aski ez bait liren, kabalagata eta guzi, geurekin izan ditugu aurtengo erregeak. Hau izan da haur batzuren urteko pozik batzuek Jesus Haurari edo Olen-terorri eskatu bait zizkieten beren kutixiak. Guk ere eske egin dugu, ez dakit nori, baina egin, eta zera, Justizia eta Askatasuna, nahiz eta, agian biak bat izan. Beste zenbait bezala, globo gorriekin ez gera konformatu.

ZAKAR LABEA

Erdal-egunkarién bidez jakin dugunez, Gipuzkoako Diputazioak Errenteria, Pasaia eta Lezok osaturiko Mankomunitate delakoari zakar eta hondakinen erretzeko labe bat eraikitzeke diru-babesa eskaini dio. Kontuz ibiltzen al gera, bestela herriaren pusketa ederra, eta bat baino gehiago tartean dela, eramango digute, noiz eta sakabanatutako zenbait zikinkeria biltzen eta baztertzen ez ditugun. Batez ere, gure kalegarbitzaileei, abendu hogo haizeak sakabanatutako egur-kizkurak biltzea eskatuko nieke edo bestela, ardura izan behar lukeanari, kale ertze-tan kizkur hauen uztea debekatzeko.

IRAKURLEAK

Far eta guzi egiten omen dute batzuek Z. Argian zikintzen ditudan lerro hauek direla-ta. Beste batzuk haserre xamar direla ere badakit. Dena dela, esan dezadan borondate onenarekin eta inolako asmo txarrik gabe eginak direla. Zenbaitetik gauza erraza dela esan du, baina berek ere ateak zabaltzeko erantzun nahi diet.

Batez ere odol-emaleekin nago behartua; odol ematea ekintza benetagarria iruditzen zait eta benetagarriak dira ematen dutenak; hobe genuke denok hori egingo bagenu. Baina ia adibide honen bidez jasotzen duten esan nahi niena (eta konparazioa barkatu): zeriak, beste gauzaren artean, odolkiak egiteko hazten dira, baina hortarako bere odola behar da. Herriari ere berdin gertatzen zaio: bere odola hizkuntza da, eta hau aintzakotzat hartzen ez dutenek, berez, nahi gabea edo nahi-ta, odolkiak egiten dituzte, zerrikeria galantak, nahiz izen aproposagorik izan.

Sistiagaeneko Pello

usurbil

«JESU AURRAREN BIZITZA»

Usurbilek ez du beste aterpe egokirik eta Elizan antzestu zuten ikastolako haurrek D. Manuel Le-kuonaren «Eresidun aur-poematxo» errege bezperan.

Ezaguna da D. Manuelen poematxo. Leku askotan azaldu dute ikastolako haurrek.

Egokia benetan Gabonetan haur-kristauet Jesusen berri emateko. Bada hori buruz dotriñako galdera-erantzunak ikastea adina.

Horren ondoren Lizardi zenaren «Xabiertxoren eriotza» izeneko olerkiak bururazitako Iñaki Usobiagaren Ipuia. Hitzaldi mamitsu batek baino gehiago adierazi zien ipui honek gurasoei haurren hezieraren berri. Gurasoei sarritan, bizibehar-raren eta eskeintzen zaien guztia erosi behararen beharrez, ahaztu egiten zaie haurra. Etsai txarra sartu da sukaldean: telebista.

Ume bakoitzak izaera berezia du, premia bereziak ditu, den bezala hartu behar da.

Alderdi on asko ikusi genduen arratsalde hartan.

Herriaren zerbitzuan jarri zen eliza. Gauza hoietarako behartsu den herriari lekua utzi zion.

Beste eskoletan lantzen ez diren alderdi asko lantzen direla ikastolan ikusi genduen. Euskera dudarik gabe, euskera batua eta jatorra, jatorra bezain batua eta batua bezain jatorra. Kantua, artea, antzerkia... gizarteko zapalketak... Fonetika lege batzuk zeharo haus-ten zituztela ohartu ginen.

Dena den gauza egokia eta ondo taxutua agertu ziguten ikastolakoek errege bezperan. Zorionak.

ANDATZA

zeanuri

URTE BARRIARI ASIERA

Zeanuriko gazte talde batek, aurtengo urte barriari asiera ona emon deusagu, au da, umore onagaz. Orregaitik gelditu gontzezan gaur-dian plazan batzeko edo alkartuteko danok urtea asteko. Orduan, txistulariegar biribilketa alaiak egin genduzan Zeanuriko kale guztietatik. Bear bada, baten bat lo egongo zan eta txistu soinuagaz itzartu, baiña uste dot barkatu deuskuela ze aspalditik Zeanuriko gazteok ez dogu euki geure alaitasuna eta poza errian erakusteko erarik.

ERREGE EGUNEKO JAIA

Uste dot jendea pozik urten ebalai jai onetatik, ze an artista onak agertu ez, ikusi eben dana borondate onagaz eginda egon zala. Baten bat goratzekotan, goratu bear dogu Mikel, ze danak ikusi eben lege, ondo baiña ondo abestuten dau eta gainera gaztea dan ezker, uste dot bide ortan asko egin dezakeela. Ia ba, aurrerantzean be olantxe jarraitzen dogun gazte guztiok eta erriak be olantxe erantzuten dauen.

ARRATIAN BESTE DANTZA TOKI BAT

Igorren beste dantza toki bat zabaldu dabe erregeren egunean eta entzun nebandik gainezka egoan. Nik ez daukat olango tokiaren aurka ezer, baiña uste dot gazteek olango gauzetan bakarrik ez dabela euki bear jarrita euren ametsa, zoritxarrez gazte askogaz gertatzen dan moduan; au da beste ardura edo kezka batzuk euki bear doguzela, erriko gauzen ardurera eta abar; eta oraindik geiago esango dot: uste dot olango gauzek arduratuten garanean poz aundiagoa sentitzen dogula geure bizian, beste alango gauzek arduratuten garanean baiño.

SABIN

deba

JAIK

Igaro ditugu Gabon, Eguberri eta Urteberri jaiak. Beti bezala bete dituzte alaitasunez gure karrikak abeslari, dantzari eta txistulariek. Berauek bildu duten diruak helburu jatorra duela ziur gaude. Hau horrela izanik bijoazkie gure txalo eta zorionik gartsuenak.

Bestetik, sendiak elkartzeak, lagun arteko agurrek eta besarkadek, gure artean ez direnen oritzapenek eta abarrek giro berezia sortzen dute. Egokiera ona bizitzako gorabeherak eta urteen koskak sortzen dituzten munoak berdintzeko jai hauetako mahai ingurua.

Ea, bada, benetako Urteberria lortzen dugun ekintzen bitartez. Ez gaitzela egutegiz bakarrik alda.

«Luzaro».

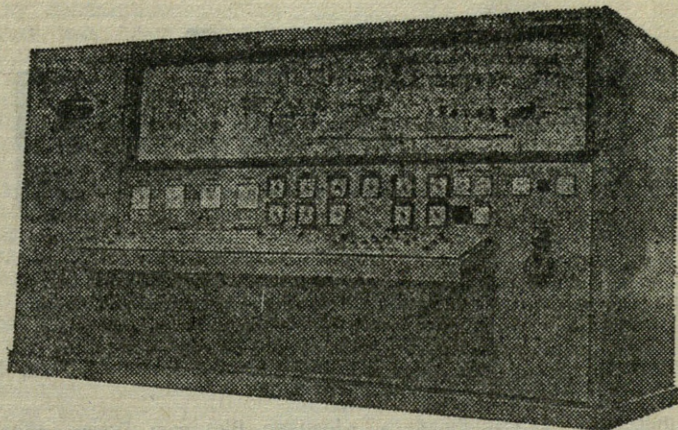
Sona haundia hartzen ari zaigula jende artean aldizkari hau esan dezakegu. Bertan argitara diren iriz-talka eta kritikek honerako den giroa sortu dutela uste dugu herriaren barruan.

Azken zenbakian badira Udaltxe, Eliza eta Elkarteari buruzko

zirikadak.

Orain urte batzuk ikutu eta aipatu ezinezkoak ziren zenbait erakunde eta zenbait jokabide. Zorionez erauzi samarra dugu tabu edo mamu hori, gazteen aldetik batez ere. Egizale purukatu ditugu. Bejondeizuela.

Baina azter ditzagun zehatz me-

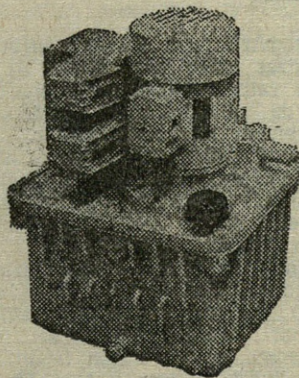

TXIMIST-INDAR SAILLA

Departamento ELECTRICIDAD

LANEHAKO, BANAKETARAKO TA AGINTZEKO TRESNAGITZA

Aparatos de maniobra, distribución y control

OLIO-INDAR SAILLA

Departamento HIDRAULICO

GARBE-LAHMEYER
WUPPERTAL - ALEMANIA'ko
Etxearen banaketa ta
teknika laguntza

Banaketa ta Teknika laguntza:

REX-ROTH GMBH Alemania

RUHRITAL Sp A Olio-indarra. Italia

TUROLLA Sp A. Italia

Goimendi - Automatismo

AUTOMATISMO

Lantegi ta landolak:

Jolaslekia (Herrera)

SAN SEBASTIAN

Urrut. 353840 (7 ari) ta 351800

Tele. 36173 GOIME E

Erakusketa eta denda:

Iparraguirra, 15 - SAN SEBASTIAN

Urrut. 428082 ta 428625

Ordoskeritza:

Eduardo Sardan, 14. Urrut. 220623-36

VITORIA

Editorial TXERTO

EL CURA DE MONLEON

3 garren Argitara aldia — PIO BAROJA

EUSKALERRIAREN NOVELA EZAGUNA

Salneurria 160 pezeta

AZKEN LIBURUA

LOS VASCOS Y LA HISTORIA A TRAVES DE GARIBAY

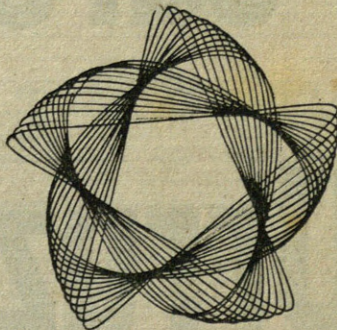
JULIO CARO BAROJA

EUSKALERRIA ETA XVI MENDEA

TXERTO Argitaldaria. Pl. de las Armerias, 4 DONOSTIA

hatz gure arazoak berauetaz iriz-tzia eman aurretik. Hortan oso kontuzkoak eta arretatsuak izan behar dugu. Denontzat izango da mese-degarri.

IDIAKEZ

irakurleak

mintzo

ETA LANGILLEAK ZER?

Ez da oraingo leloa, aspal-dikoa baino. Lantegiak irabazi bizian daudenean, autofinantzak aitzakitatzat jarririk, ez zaio langilleari behar aibat ordaintzen, zorpean dagoen lantegiari ez omen zaio karga gehiegi erantsi behar.

Baiña, bestaldetik, lantegi hoiek berak zahartzen direnean, rentabilidada gabekotzat jotzen dituztenean, orduan izaten dira komeriak eta istilluak.

Zer da, esate baterako, Pasai Donibane bakallu lantegi ezagun batek erabakiko duena? Gaur bertan, egunkarietan irakurri ahal izan dugunez, urren kanpañan ez omen dira laneratu, itsasoratuko. Eta langilleak zer? Urtetan aurrera dijozenak? Eta besteak?

Itzeginaren jardunak ez dugu ezer konponduko, baiñan ezta aseguro kaskar baten neurritan miseriepean jarraituaz ere.

A. U.
(Pasai Donibane)

EZIKETARI BURUZKO LANA

Irakurleentzat leloa idekia daukazutela ikusirik, neronek ere kezka batzuek agertu nairik idazten dizutet.

Iru seme alaben ama nauzue. Gazteenak zortzi urte ditu, eta zarrenak amabost. Gurasoei kezka eta ardura eskatzen zaie seme alaben eziketa gogoan arturik. Baiñan kezka ere ez naikoa.

Gaurko giroa, gaurko munduaren eskabideak, modaren eraginak, seme alaben nortasuna, gogo eta asmoak gogoan artuaz lan egin bear omen da. Lana nun dagoen badakigu, baiñan lan egiteko ez dugu ezerean erraztasunik aurkitzen. Eziketari buruzko lanak urri eta irakurgaitzak direla esango genduke. Itzaldien bidez zerbait egin ditekete, baiñan ezer gutxi, orrek jarraipena eskatzen bait du. Zer egin? Galdetu besterik ez dut egiten. Erantzungo duenik balego

Maria Luisa
(Donostia)

FAGOR

edaria
epela dagola?
FAGOR'ek
oztuko
du bereala

LIBURU BATZUEN BILLA

Norbaitek honoko liburu hauk etxean balitu edo eskuratzeko modurik balu, adierazi beza ZERUKO ARGIAra.

- «Paroles d'un bizcayen aux liberaux de la Reine». Agustin Chaho. Paris 1834.
- «Philosophie des revelations». Agustin Chaho. Paris 1835.
- «Agonie du Parti Revolutionnaire en France». Agustin Chaho. Paris 1838.
- Agustin Chaho nola Zamakola anaien beste edozein liburu.

Pedro Migel

Urruzuno Salegi

1844 urteko Apirilaren 29an jaio zen P. M. Urruzuno Salegi, Elgoibarko Arrabal kalean. Hil, berriz, Mendaron 1923. Apirilaren 14ean.

Gaztetan Nafarroako Lesakan bizitu zen. Apaiz egin eta gero, berriz, Elgoibarren eta Mendaron, erretore bezala lehenik, eta Agustinetako kapellautzan azkenik.

«Euskalzale», «Euskalerria», «Ibaizabal», «Euskal-Esnalea», «Jesusen Biotzaren Deya», «Baserri-tarra» eta «Argia» aldizkarietan idatzi zuen. «Meza Santua zer dan» «Zeruko argiya edo ondo pentsatu» eta «Gramatika parda eta Pilosopia» izeneko liburuen egile dugu. «Urruzunoren Ipuiak, Lenengo idaztia», «Euskalerriatik Zerura», «Iru Ziri» eta «Urzale baten ipuiak» deituriko liburuxketan daude bildurik Urruzunoren lanik gehienak.

YULEN.

Pedro Miguel Urruzuno

IPUILARI

Xaloe zen Urruzuno eta jende xumearen artean bizitua. Nekazari giroko Euskal Herrian bizitzeko zoria izan zuen. Ez ditu garrantzi haundiko gaiak erabiltzen. Herriaren mailan jartzen da. Baserri-rak nahi ditu euskaltzaleak. Hoiak euskeraz irakurtzen ohitu ditezten idazten du gehienbat. Beroien hizkeran idazten du zerbait landurik. Euskera errazean, herrikoian eta bizian idazten du. Ijitoen gorabeherak eta gertaerak, jendearen ataraldiak, neskazaharren kontuak, ipui eta bertsoak ditu gairik gogozko-enak.

Baditu bere garaiko giroa aztertzen duten zenbait ipui ere. Baiña denak farregarizko eran xelebrekeriaz beterik. Ikus dezagun esate baterako: «IJITOAK» delakoa:

IJITOAK

— I —

Aserretxo zan Pello Ijitoa, ta arrazoiare bazuan.

—Nor da Don Burduntzio ori ijitoak burugabeak dirala esateko? Laster erakutsiko diogu nork duan ohea.

— II —

Arrazoiare? Arrazoiz betia, mundu guzia arrazoiz betetzeraino.

Nork eta Don Burduntziok bialdu bear berari jueza, etxea erre-kistatzera! Beorra palta bazuan, besteak ere badituzte beorak.

Zazpi testiguren aurrean Mirandan erositako beorra; agiria etxean zeukan; eta berea izan bear zuala, Don Burduntziok esateko... zer, esateko? pentsatzeko ausardia bear zuan. Baiña dana dala; Jaungoikoa bere bidez ibilliko da.

Au guzia esaten zuan Pellok, baiña arrazoiare zuala ere bazirudian. Don Burduntzioren beorak eta Pellorenak bazuten elkarren antza; ama batenak izan zitezken, baiña Don Burduntziorenak, buztana oso motxa zuan, eta Pellorenak berriz oso luzea, mardula eta ederra; orretxeri eskerrak.

Don Burduntziok ezagutu zuan bere utsegitea, eta Pellorenak pakeak egiteko, erosi zion berari beorra berrogei duan.

Eztion iñork ere ukitu bear egun artan bere beor berriari; berak orraztu bear zuan; trentza eder bat zazpi larrosarekin buztanean ipiñi zion. Izena're lengoari bezela, «Linda» jarri zion.

Bazan lagunik asko begira, Don Burduntzio beorra apaintzen ari zanean. Ederra zan beorra, lengoa baiña're ederragoa. Baiña, baiña... amurraiya! zer da au? Zaldiaren buztana bere larrosa ta guzi esku-etan gelditu etzitzaien ba? soltaturik? sol... ta... turik.

Jendeak barre egiten zuan edo

ez, eztakit; baiña penarik etzuan beñepeñ iñork artu.

— III —

—Baiña, Pello: zer egin diozu Don Burduntziok?

—Beorraren buztana saldu diot berrogei duan. Ikasi dezala oraiñ ijitoak burutsuak diran ala ez.

—Beorra saldu eziozu ba berrogei duan?

—Ez; beorra beria zuan, eta errestituzioa egiñ nai izan diot.

—Eta zaldi-buztan ark ainbeste balio al zuan?

—Ez, baiña...

—Beraz aien errestituzioa'ren egiñ bearko diozu ba?

—Bai, baiña ortarako berak egiñ bear dit beste errestituzio bat.

—Zerena?

—Nere pamarena.

—Pama kendu al dizu?

—Bai, jauna.

—Noiz ta nola?

—Jueza etxera bialdu zidanian, ni lapurtzat artzen, ninduala.

—Eta pama ori zenbatekin ordaindu diteke ba?

—Ezta diruan egiteko kontua, baiña pakeagatik larogetxo bat durogetik barkatuko nikio; baiña bakarrik pakeagatik, bestela ez.

—Askotxo deritzat.

—Nik ba Don Burduntzio ta bere diru guziak baiña geiago estimatzen det nere pama.

—Dana dala: uste det jaun ori zurekin aserre izango dala.

—Tenplatuko diogu kitarra.

—Zer esan nai dezu orrekiñ?

—Bigar edo etzi serenata bat eman bear diogula ijituok.

—Nori? Don Burduntziok?

—Burduntzio edo Burduntzi, buztana beorrari al balezaio erantsi...

—Ixo: Orrela al dira orkestako bertsoak?

—Orrela ez, baizikan onela:

— 1 —

Beorraren buztana eskuaz oratu, eta buztana zaio eskuan geratu: ijitoak zer geran orain du probatu, nai badu maiz eta ondo gogoratu.

— 2 —

Berak nai izan zuan beorra orraztu, eta ikusi degu larriturik estu: ijitoen konturik aditu nai ez, baiña ezingo zaio kontu ori aztu.

— 3 —

Orain bagoaz eta agur, Don Burduntzi, emazteari eman bi mila gorantzi, mundu ontan pakean nai badezu bizi, ijitoai beti geldi-geldi utzi.

P. M.

GIZON

Ezagutzen ez gaituen urrutiko-arentzat gizon ona izaten ez da hain zaila. Ondokoztat ona izaten da zaila. Eta hain zuzen, urrekoarentzat da ona Urruzuno.

Garai hartako denek haxe aitortuko digute: fiña, zintzoa, langilea, emalea, xumea eta jatorra zela. Denen laguna zen, besterentzat zuen zeukan guztia.

Zinez bete zuen bere bizitzan Mendaroko erretoretza hartu zue-nean sarrerako hitzaldian agindu zuena: «Mendarotarrok: ez nator ez gorri eta ez zurien lagun egitera, baizik danona izatera. Ez, ba, ni artu apaiz bezela bakarrik. Artu nazazute danok lagun bezela, bai eleizan zaudetenok eta bai etorri ez diranak ere. Ta benetako lagun bezela».

Horixe aitortzen dute aho batez eta betez ezagutu zuten mojatxoek, apaizek, baserriarrek, sakristauak, harginak, etxekoandreak eta ijitoek. Honelaxe babestuko zituen ijitoak ere mikelteen aurrean: «Ba-

dauzkate, bai, beren pekatutxoak, baiña zeñek ez? Laga dezaiozun pakean ijito jendeari. Ez dutela lanik egiten? Ainbeste eta ainbeste dira egiten ez dutenak!»

Elizgizon egokia zen gainera. Ondo moldatzen zituen mezak eta elizkizunak otoitzez eta kantuz. Sermolari bezala zen motza. «Geldo Miel» deitzen zion jendeak. Bai-na berak ere bazekien hori. Garbi asko aitortu zion erritan ari zitzaien etxekoandreak: «A, Praixka Antoni! Etzazu alperrikan jardun. Zure errietak eta nere sermoiak berdin-berdin: batere».

Bazuen bai halakoxe ezineraman bat marmarrean kontu kontari zebiltzenentzat. Ezagunak dira honako bertso hauk:

Beatak or dabilta
beti errezuaz,
suspiruak eginaz
pauसान pauसान;
iñork artu nai ez ta
ara eta ona,
orra estimazioa
munduak diona.

Goizero konfesatzera,
goizero eleizan,
norberanak gorde ta
besterenak esan;
korriotzat oberik
ezin liteke izan,
orra gure beatak
zer moduz dabilta.

Lapikuari palta
zaionian gatza,
gañera aragia,
olio ta gantza,
arrek bai dadukala
beatoren antza:
sustantziarik ez du
baiña bai esperantza!

On eginaz, alaitasuna zabalduz
eta euskera irakatsiz bizitza igaro
zuen P.M. Urruzunoren gorazarrez
Euskaltzaindiak batzarra eta Elgoi-barrek festa egingo dute hil honen 28an.

LAPATX

CAJA LABORAL POPULAR

(LANKIDEEN AUZO-AURREZKI ONTZIA)

— DIRU - PRESTAKETA ELKARTEA —

Aurrezki kutxa onen laguntzak: — gizarte-saillean
— diruketa-saillean
— lantegi-zuzendaritza saillean

ZUK AURRERATUTAKO DIRUAREN BIDEZ, LANGILLE ASKORI, BERE LAN-SARI
PREMITIK IRTETZEKO BIDEA SORTUKO DIEGU

Laguntza ezin oheak, etekin eta irabazirik aundienak eta illeroko sari ederrak eskeintzen ditugu

Gure landolak erri auetan idikiak dauzkagu:

Mondragoi
Aretxabaleta
Elorrio
Barakaldo
Ondarroa
Andoain
Plazentzi
Oñati
Ormaiztegi
Beasain
Gernika

Zumarraga
Elgoibar
Markiña
Bergara
Altsasua
Eibar
Tolosa
Pasai San Pedro
Errenderi
Billabona
Gazteiz

Bilbo
Legazpia
Irun
Durango
Amorebieta
Azpeitia
Eman
Zarauz
Sestao
Ordizia
Antiguo

Ermua
Eskoriaza
Izarra
Ondarrabia
Galtzaraborda
Lekeitio
Llodio
Recaldeberri
Agurain
San Andres
Azkoitia

Munguia
Yurre
Bermeo
Lasarte
Enenderian
Santurce
Zumaya
Donostia
Irufia
Deba
Anzuola

ELIZAREN BERRI

BIZKAIKO GOTZAIAREN KEZKAK

Añoeros jaunak, Bizkaiko gotzaiak, dioesia berrian egin duen azken urte honi gainbegiratu bat egiteak erakarri dizkion pentsakimunak eman ditu argitara. Besteren artean, honako kezka hauek adierazi ditu:

—Atsekabezko zaila hainbat lutzatzen ari den apaiz eta laiko sailaren egoera: gartzelan edo herbestean dagoenarena. Zenbait urrats egina omen du, dela bitarteko askatasuna, dela zigorpidea arintzeko eskatuaz; arrakasta gutxi izan duela aitortzen du, ordea.

—Bizkaiko eliza politikazko eta ekonomiazko egitura konkreturen loturetatik aske eduki nahi izana eta horretarako harturiko bideak, gogo txarrez hartuak izan direla-koaz ere atsekabeturik dago.

—Batu beste kezkarik ere: eliz-jerarkia saihestu utzirik lan egin nahi lukeen jendearekikoa; are, jerarkiaren aurka egin nahi lukeen zenbaitetikoa.

Gazteriarekikoa; 1 a n gileriarekikoa; Elizaren berrikuntza aurrera eramanez, planto eginik utzi nahi lukeenarekikoa...

LISIEUX-KO TERESA SAINDUAREN EHUNURTEBURUA

Orain dela ehun urte jaio zen Teresa (1873ko Urtarrilaren 3an), eta 24 urtetan hil (1897ko Irailaren 30ean), Lisieux-ko karmeldarretan.

Ehunurteburu hori dela eta, jaialdi asko ari da antolatzen bazterretan.

Batez ere, ordea, azken urteotan Teresaz agertu diren liburuek dira aipatzekoak okasio honetan. Gure gaztaroan marraztu ziguten neskatxa txolin, gexal antzeko haratik ezer gutxi —hobeto esan, ezer ez— geratzen da zutik liburu horiek Teresaz damaiguten irudian. Hitz batez esateko, hauxe izanen genduke saindu horren mezua, liburu horien arauera: saindatasuna ez datza halako edo bestelako ihardunetan, bihotz jarrerari baizik.

Neska belaxka ordez, emakume bulartsu, kementsu, giharretsu aurkezten digute. Zerbaitegatik han eta hemengo interesa neska saindu honekiko gaurko bizi giroan.

Azkeneko Z.A.aren zenbakian adierazten nuen Euskal Herriko erlijioso elkartekoren batek lan onurakorrik eta gaurkorik eginen nahi balu, liburu hauetakoren bat euskaratzea ez luke kaxkarrena: "La Véritable enfance de Thérèse de Lisieux. Névrose et sainteté", Jean-François Six, Edit. du Seuil; "Thérèse de Lisieux. Mythes et

réalités", René Laurentin, Edit. du Cerf; "Les Mains vides, Le Message de Thérèse de Lisieux", Edit. du Cerf.

ELIZAKO MINISTERIO EDO ZUZENDARITZAZKO ZERBITZUAZ BATZARRA ESTRASBURGON

Denetik bildu zen batzar horretan: exegeta, teologo (ortodoxo, katoliko, protestante), historiari, legegizon, soziologo.

Zer da Elizan zuzendaritza? Zertan datza?

Mila arrazoiengatik dator kio burura galdera hori gaurko jendeari. Agintaritza konzeptua gaurko gizartean hein handian aldatu egin delako: gaurko munduari ez zaio asko axola agintaria bera; agintaria, eginbeharrekoren bat betetzekoan da agintari gaurko ikusmoduan; horrez gero, delako eginbeharrekora betetzeko gauza ez den agintaria ez da hainbat hartzen.

Bestalde, gaur inoiz baino garbiago ageri da, gizartean ageri den agintaritza modua eta Ebanjelioak Elizari egozten diona, arras desberdinak direla.

Gainera, kristau guztiak apaiz direla jabetu gara; elkartsun zentzua biziagotu egin da.

Are: oinarritzako kristau elkartek ugaltzen ari diren bitartean, apaizak gutxitzen ari dira.

Hori guztia dela eta, berez darrion galdera da: Nolako behar du izan Elizan agintaritzak Kristoren Elizan dadin? Agintaritza, zuzendaritza, ministerio hitzak, hemen, gauza bera esan nahi dut.

Arazo honi buruz, jarrera desberdinak asko ageri da munduan barrena.

Zenbaiten iritzitan, gizon ezkonduak apaiztera jo behar litzake: kristau elkarre horietatik sorturikoak. Horiek izanen lirateke elkarre horietan Hitzaren eta Eukaristiaren zerbitzari.

Beste zenbait, aitzinago doa irizpidetan: apaiztu, aldi batetarako bakarrik apaiztu behar litzake, eta ez betirako.

Bada aurrerago dihoanik ere: zerbitzu-zuzendaritza horretarako, apaiztu beharrik ez litzake izanen. Bataioak ez ahal gaitu ba guztiok Kristoren apaizgo bakarrean txertatzen?

Azken bi iritzi hauek, tradiziozko sakramendu-teologiaren aurka doaz zuzen zuzenean. Letra handiz idatzirik Tradizioaren aurka ere bai ote? ena den, bide horretatik jotzen dutenek, Elizaren hasieran antzeko aldakuntzak gertatu zirela diote, arazo honetan bertan. Zenbait kasutan, ministerioak iraunkorrak eta egitaratuak baldin baziren, diote, beste zenbaitetan oldekoagoak eta karismatikoagoak zirela.

Jakina, eboluziorik izan dela garbi dago. Teologo batentzat, eboluzio hori Espirituaren eraginpean eta begiepean gertatu da. Baina, arrazoiketa hau bera ere, beren aldera jartzen dute aipaturiko aldakuntzaren alde dauden horiek: zergatik ez du Espirituaren eragina izan behar gaurko beharretara moldatzea? diote.

Ageri denez, beraz, bada problema Elizako ministerio barruti horretan, gaurregun oraino garbitu ezinezko denik. Prolema horietaz ihardutekotan bildu zen Estrasburgoko Konkresoa. Gauza beraz jabetu ziren; hobeto esan, lehenean geratu ziren puntu askori buruz. Baina, gauza bi dira aipagarri:

a) Eskabide hau agertu zen askoren ahotan: bilakuntzarekin batera, esperientzia berriak egin be-

har lirakeela, gehiegizko larritasunak alde bat utzirik; bizitzak berak irakasten duela, eta berandu gabe irakatsi ere, zein urrats den bidezkoa eta zein ez, zein jatorra eta zein ez.

b) Zenbait gauza garbitzat eman behar zela: bere baitan itxuriko taldetxoak berez itotzen dela, Eliza zabala dela: sozial, kultura eta profesio kriterioz sailkatutako taldeak baino zabalago; alde horretatik, zuzendaritzazko eta egiztapenezko ministerioa zor zitzaiola Elizari.

Horrela, beraz, muturreko joera biok gaitzesten dira: dena esana dago, dena egina dago, dena bukatua, dena heldua dago, diotenena, eta ez dago ezer esanda, ez dago ezer eginik, ezer heldurik, diotenena.

Batzurentzat eta besterentzat, Frantziako Gotzaiak esaniko hau: Kristauak, zerbitzugintzan parte hartu beharraz gero eta gehiagotan jabetzen ari diren eta nork bere karismak (dohainak) oparriago heda ditzakeen gaurko Eliza honetan, apaizaren ministerioa behin ere baino premiazkoago izanen da. Elizaren osagai izaki".

AMUNSA ARGITUAZ

Zeruko Argian, 513 zenbakian, "Españako gotzaiak eta Zamorako gotzaiak" pasartean, honela nion: "...bertan dauden apaizek nahiago dutela gainerako presoen zoria jasan, ez-eta halako pribilegiozko egoeran bizi".

Norbaitek, gartzela horretan egoniko batek, hitz horiekin esan nahi ez zuena ulertu du: alegia, gainerako presoak baino egoera erosogoa daramatela apaizek esaten omen nuela.

Neronek berriro irakurtzean, horrelako zerbait ulertu dudala esan behar. Argi bego, ez zela hori nere esanahia; inondik ere ez delako hori nere iritzia.

Hain zuzen, "pribilegiozko" (bihoa gako tartean) egoera utzi nahi badute, funtsean bi arrazoiengatik da: batetik, egoera larriagoan bizi direlako; bestetik, itxurak ere (kasu honetan, pribilegio itxurak), egia bestelakoa izan arren, bere garrantzia badielako bizitzan.

AMUNSA

ECHABE

ETXABEAREN
Mueble - Etxea

Fuero'n Enparantza

Urrutizkiak: 84 10 78
84 11 24

ZARAUTZ

ALDAKETALDIEK DAKARTZATEN ONDORIO ONAK

Bere baitan jarraituko du, zuzen eta ongi dagoela uste duen Elizak. Baiña au edo ura eztabaitan jartzen diogularik, ordurarte sumatu ez ditugun balore berriak azalduko zaizkigu.

Aldaketaldi (crisis) batek ondorio bikainak ekar ditzake. Aitortza, krisisean dago. Beste era batera nai litzake. Orain artekoak ez zuen agertzen pekatuaren zabalera. Bazirudien pekatuak, egileari bakarrik egiten ziola kalte. Norberetzat zan Aitortza; Kristau Erriarekin zer ikusirik ez zeukan zerbait balitz bezela. Nere burua Jainkoaz pakeatzeko jarritako Sakramentua. Ni eta Jainkoa. Nik pekatu egin dut; nik Jainkoari irain egin diot. Neuk bear dut biurtu Jainkoagana; neuk bear dut Jainkoaren barkazioa.

Aitortzari buruz pentsakizuna aberastu egin da: Pekatua ez da zurekin bakarrik zer ikusirik duen zerbait; pekatua ez da Jainkoa iraintzen duen gaiztakeria utsa. Zure pekatuak, geiago edo gutlago, kalte egiten dio Jainko-Erriari eta baita mundu osoari ere. Aitortzerakoan, kontuan eduki bearrezkoa duzu, ez bakarrik Jainkoari egin dion irainia, baita Eliza eta munduari egin dion kaltea ere. Bakarkako Aitortzak ez du garbi adierazten Eliza eta munduari egiñikako kaltea. Taldeak taldeka egin bearrezkoa dirudi. Oraingoz Eliz diziplinak bakarkako barkapenasoluzioa eskatzen du. Gerora ere ala izango ote?

Nolatan ez izan kaltegarri zure pekatua Eliza eta munduarentzat? Gorputz mistiko bat dagigu Elizako semeok. Gorputz orren atal gaitzu kristau bakoitza. Zenbat eta osasuntsuago gorputz zatiak, orduan eta gorputz osoa bikain eta ederrago. Gorputz zati bat gaixorik bada, bere gaitza gorputz osoarentzat da kaltegarri. Zeure pekatua, zuretzat kaltegarri bai baiña baita Elizaren zati zaitugunez, Eliza osoarentzat ere.

Gizon uts baziña bezala begirutzen badizut, gauza bera gertatzen da: Gizon jator, zuzen baziña, zure on guzia munduaren onerako litzake; gaizto beldurgarri bazaitugu, zure gaiztakeria guztiak munduaren gaifera letozke.

Pekatua bera ere krisi batean dugu. Askoren iritziz, Pekatu izena ere zokoratuta dago; bere kezkarik ez du ia inork sumatzen; aintzazkotzat artzen ez dan zerbait da; galduta da lurrean pekatu-kontzientzia.

Nerekiko ordea au ez da egia osoa. Pentsaeraz aldatu da gaurko gizona pekatuari buruz. Leengo kristau-moralean, sexuari zegozkion pekatuak genituen aundienak. Maitasun eta Zuzentasunaren aurkako pekatuak, sexoarekikoak baiña garrantzi tikiagoak ziran. Moralaren marmia ez zan Kristo eta lagun urkoaganako maitasuna.

Gaur egunean, gizartearen kalterako diran pekatuak aundiagotzat jotzen ditugu: Gizarteko zuzengabekeriak, erri administrazioko zatarkeria eta lapurretak, gizon eta erri arteko maitasun ezak, lur eta etxeen geiegizko balioak, lan sari eskasak, mendekoen zapalketak, gizonaren eskubideak ukatzea, ainbat erri eta gizonen gosete eta miseria, gure artuemanetan elkarri iruzur egitea...

Bakaitzaren kontzientzia gaitetik gizarte kontzientzia bat sortu naiz gaitzela, esango nuke.

Moraleko krisi aundiak beste ondorio on au ere ekarri digu: Batez ere ezezko moral-jabe ginen: ez, ez gezurrik, ez aragkeriarik... Egin bearrrak egin gabe utzeari ez zitzaion ainstesterañoko garrantzirik ematen. Gure buruak pekatari aitor eratzeko, erakutsi zitzaigun «NI PEKATARIAN», egin bearrrak egin gabe utzita pekatu egin zitekeenik ez zan adierazten. Onela zion orain aurreko kristau-ikasbide kateximak: «Aitortzen diot... pekatu egin dedala gogapen, itzez eta egitez». Orain go «NI PEKATARIARI» erantsi dizkiote beste itz auek: Ta EGIN BEARRAK EZ EGINEZ.

Ebanjelioaz aaztuta bizl ginan nunbait. Gure gaiztekerlagatik baiña geiago, egin bearrezko egite onak egin gabe utzi genituelako, zigortuak izango giñala esan bai zigun Kristok. Epulon galdu zan, Lazaro beartsuari eskua luzatu ez ziolako. Madarikatu zuen Kristok piko-zuaitza fruiturik ematen ez zuelako.

Kristau-morala, txarkeriarik ez egitean baiña geiago on egitean dagoela adierazteko, garbiak dira Kristoren azken epaiko itzak: Goserik nengoa eta jaten eman zenidaten. Egarririk eta edaten, kartzelan eta ikustera etorri... gaixorik eta bisitatu ninduzuen; zatotez beraz nerek. Zoazte, madarikatuok, goserik nintzan eta ez zenidaten jatekorik eman, egarririk eta edaten ez, kartzelan eta ikustera etorri ez, gaixorik eta bisitarik ez.

Gaizki egite utsa ez da pekatu; egin dezakegula, on egite ez degunean ere, pekatu egiten dugu. Kristau geranez, al dezakegun on guzia egitera beartuak gaude. Alferkeriaz, algarkeriaz, kementasun ezagatik edo patxadazko gure bizitza ez naaspilatzeagatik, besoak tolestuta, lasal egotea, pekatu da.

Pentsakizun latzak benetan auexek: Iñori kalterik ez diodala egiten eta burges bizitza bati elduta, patxadan ezin bizi; erri bat zapaldua dagoela, bere eskubideak ukatuta, bere alde jokatuak espetxean eta ni lasal ezertxo egin gabe, ezin egon. Gizona eta gizarteari ondarena dakarkieten pekatuek larritu bear naute. Al dudana egin; nere eskuetan dagoena egiten aalegindu; gizartearen onari begira bizi.

AROSTEGI'tar JOK

MUEBLES

URRETAVIZCAYA

1926'an sortutako etxea

ERREDIZAK - EDERGALLUAK

BIZIN - GALAK eta AURRE - KONTUAK

POSTAS, 46

GAZTEIZ (Vitoria)

YOGUR

GURELESA

GOGOZKOENA

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Edoardo Chapeitza

Getaria, 10-Urrut. 417751-Etxekoe: 422700 - DONOSTIA

AITZBITARTE IV-n

Joan den urtean hasitako sail honi jarraipena eta bukaera emateko aurtengo honetan seirenbat lan txo agertu nahi nituzke. Lehen lauak Euskalerriko lau harzulotaz izanen dira: Aitzbitarte, Lezetxiki, Isturitz ta Santimamiñez hain zuzen. Azkenekoak Paleolitos haroan agertzen den arteaz.

Hasi aurretik ba dut egin beharrezko ohar bat. Lanabesei buruz da hain zuzen: Harzulo bakoitzetaz datozen lanetan beti lanabes batzuk agertuko dira, bai suharrikak bai hezurrezkoak.

Naiz eta maila bakoitzean era askotako lanabesak agertu ez ditut era guztiak jarriko, jatorrena baino, ahal dedanetan behintzat.

Lau lan hauen ondoren ugarien agertzen diren lanabes guztiez bakarrenbat agertua izanen duzu. Hau erraztasunari eta hinkuntzari begira egin dut, darabiltgizun hiztegia ere pixka bat ager dedin.

AITZBITARTE "LANDARBASO"

Landarbaso ienez ezagunagoa da barzulo hau bere izenez baino. Neronek ere izen horrez ezagutu nuen. Baina Landarbaso 20 metro beherago doan erreka da. Erreka hau gero Urumeari erantzen zaio.

Joan denak, hau eta erreka bitartean beste hiru ere badirela badaki, beraren gainean bosgarren bat ere bada. Bereizteko asmoz, Aitzbitarte, IVri deritza. Beste bitartean ere behintzat badira giza aztarnak bainan lanik gehiena laugarren honetan egin da.

NON ETA NOLA DEN

Harzulo honen sarrera haundia da benetan, 16 metro bada zabalean eta eskaratza haundi baten ondoren bi larruspe edo galeria zabaltzen dira. Inori oraindik entzun ez badiot ere, diodan, ahoren antzik baduela, bere kontrako eztarri eta guzti.

Itsas gainetik 220 metro gora dago eta itsasoa handik zazpi kilometrotara. Erreterian dago, Astigarraga bidean.

Gorago edo altura honek badu bere garrantzia. Izan ere izozte garai haietan, egun bezala, zenbat eta gorago orduan eta hotz gehiago egiten zuten. Alde batekin, ordea, gaur aldean orduan askoz hotz, haundia zela, mila metroz goitik, uda eta negu, elurrak urtu gabe irauten zuten.

Garai haietako aztarrentegiri begiratuz gero hau dakusagu, giza-aztarnak 400 metroz beherako harzuloetan bakarrik izaten direla. Zergatik hori? Ihiziak behera zetzelako?, goian hotz gehiegi zelako?...

EGINDAKO LANAK

Zulo honetan egin diren lanen berri ematea, Euskalerriko Lehen-historia azterketen hasierarena egitea litzake. Hona:

1892, M. del Valle, Lersundiko kondeak lehen lanak egin zituen. Honen lanez ezin gaitzke asko balia. Hiru hilabeteren buruan ba-

serritar baten esku utzi zituen hango lanak.

1896-1901 Donostiako Museo Zuzendaria zen P. M. Soraluce jardun zen eta 1902an G. de Reparaz eta E. Rotondo Nicolau-kin batera jarraitu zuten.

1906an E. Rotondo Nicolau-ren esku gelditu ziren.

Garai hauetan Lehen-Historia hasiberria zen eta irudimenak oraindik asko agintzen zuten: aurrean zutena ikusi beharrean nahi zutena ikusten zuten alegia.

Joandakoz egungo pentsaerakin iritzirik ematea zilegi bazaigu, hau genioke: Bere lanak ez zaizkigula ongarri izan eta aztarrentegia ondaturik utzi digutela. E.b. Diotenez Nicolau bera azken partean ez zen harzulo bertara igo ere egiten, goitik zekazkioten hezurak eta abar behean aztertzen zituen, saskikada bakoitzeko langileari horrenbesteko bat ordainduaz. Gaur egunerako farregarri edo negargarri. Gureak gerora?

1908 E. Harlé etorri zen eta bertako ihizien azterketa egin, paleontologo bait zen. Hiru txandatan agertu zituen harzulo hartako lanak; berauetan ditugu egun zerbi dizaiguketen lehenen lanak.

1909an H. Obermaier-ek, frantseza hau ere, azterketa sakon bat egiteko asmoak eta lan-bideak agertu zituen, baina 1960 arte inork ez zuten lanik egin.

1960an Aranzadi Elkartek eskatu eta laguntza eskeini zion Jose Migel Barandiarani bertako lanak has zitzen. Paleontologo lana J. Altunak egin du.

Lehen aipatutako lan haietan ia eskaratza guztia hustu zuten, bainan baziren ukitu gabeko lauki edo kuadroak eta beraietan egin zuten lan. Azterketa hauek 1960-1964 tartean sei saiotan egin ziren.

Orain arteko lanik onenak azkeneko hau izan direla esan beharrik ez legoke. Bada, ordea, norbait oraindik, lan hauen berririk ez duenik eta ez da edozein: "Enciclopedia Ilustrada del País Vasco (1970)". 1960 arteko lanen berri eman ondoren hau dio "Aitzbitarte III" hitzean: "Es interesantisima

por muchos conceptos prehistóricos, históricos, entomológicos, espeleológicos, etnográficos y merecedora de detenido estudio que debiera planear y llevar a cabo el Grupo Aranzadi".

Hitz batetan Aranzadi Elkartekoek 1960 hasitako lanetaz ez du berririk (!). Noizko bibliografiarekin ari zaizkigu gaurko enziopledia egiten? Nora jotzen dute berririk? Edota itxuretak baka- rrik ote liburu hasieran datozen izenak? Jose Migel Barandiarane- na adibidez?

SARRIOA ETA BASAKERRA

Biak mendi tontorretan izaten diren ihiziak dira. Hango harkaitz tartetan sortzen den belar izpiekin bizitzen dira. Biak ez dira berdinak elurretan, ordea. Basakerra gogoragoa da, egun behintzat.

Elurteak datozenean mendi tontor- rakk utzi eta behera datoz eta basoan babesten dira. Sarrioa, or- dea, baso itxietara basakerra bai- no hobetoago moldatzen da. Bas- sakerrak baso argiak eta belardiak maiteago ditu. Baita elurretan be- rra ere, eta sarritan elurrak zuri- tzen ez duen tontorretan bizi ohi- da, han neguan izan daitekeen be- larra janaz. Mendi behearen elu- rra zuri egonagatik tontorretan zu- ritu gabe geldi bait daiteke, zuri- tzeo malkarregi den tokietan.

Elurteetan behera etortzen zire- la argi dakusagu, beraien hezurak 200 metroz beherako tokietan ager- tzen bait dira, eta itsas ertzetik gertu.

Aitzbitarteko lau lur-mailatan sarrioaren ondakinak basakerrare- nak baino askoz gehiago dira eta Urtiagako garai bereko beste lau- tan alderantziz.

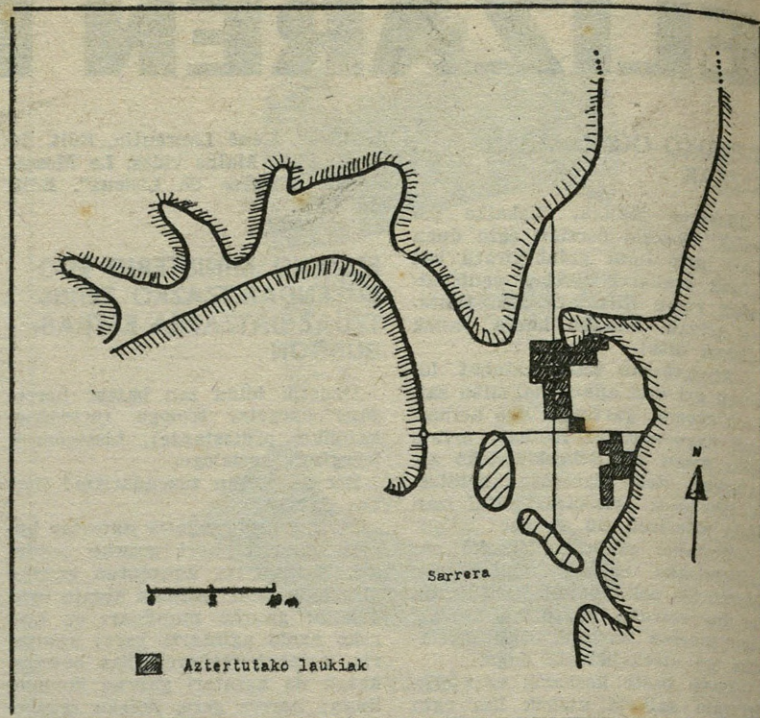
Elkarrengatik urte daude eta egurasti berdina izanen zen bietan. Zergatik ehitatzen zuten bada sar- rioa Aitzbitartekoak eta basake- rra Urtiagakoak?

Aitzbitarte beherago dagoenez basoa itxiagoa giroa epelxeagoa zi- tekeen. Bereartan sarrioa gehiago izanen zen Izarraitz eta Lastur mendietako baso argietan baino; zenbat eta gorago eta orduan eta basoak argiagoak izaten bait dira. Urtiaga, hain zuzen, Izarraitzik gertuago dago.

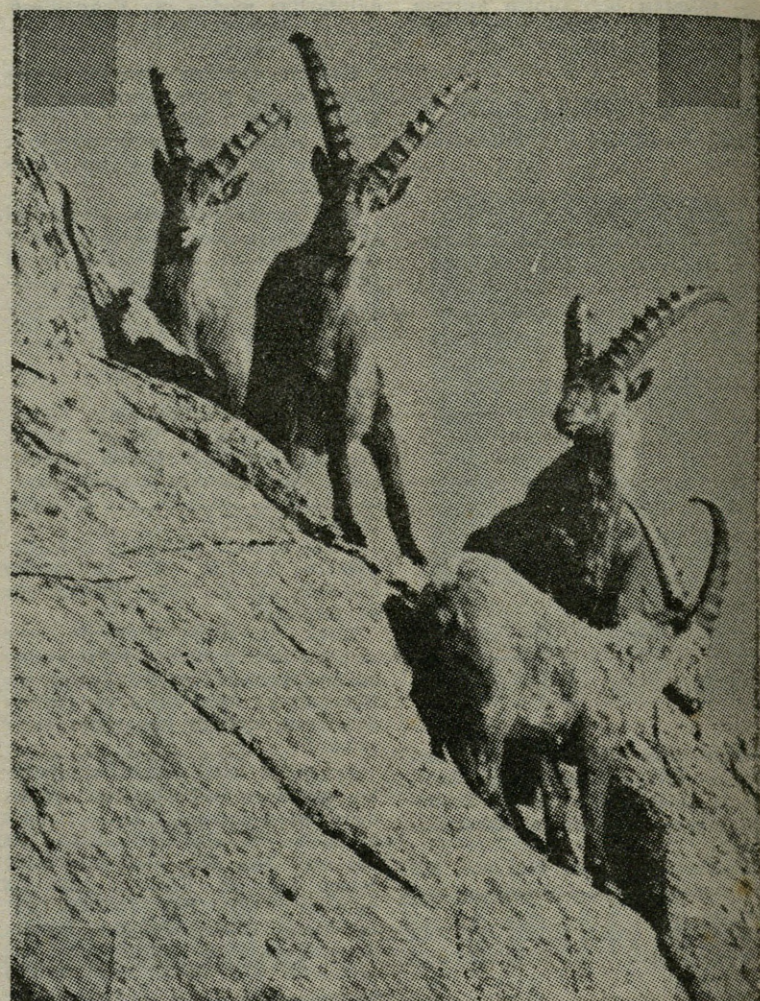
Hitz batetan, Urtiagan bizi ze- nak basaker ugari zuten inguruan, eta sarrio gutti eta sarrio ugari eta basaker gutti Aitzbitartekoak. Ta jakina bakoitza inguruan zua- naren arauera elikatzen zen.

Egurastiaren berri ere jakin de- zakegu agertzen diren hezurren ugaritasuna aztertuz; zenbat eta sarrio eta basaker gehiago agertu orduan eta egurastia hotzagoa izan- nen zen. Elurra dela eta behera jotzen bait dute.

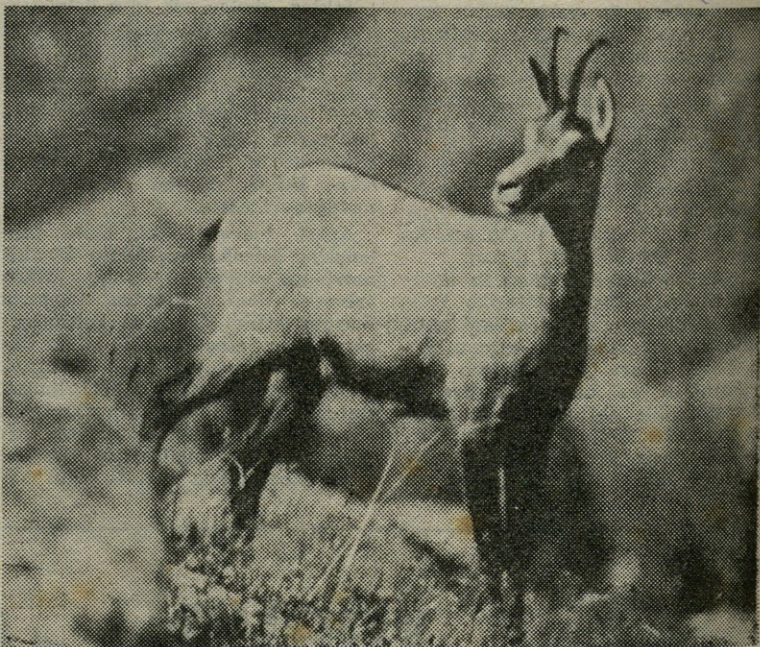
Marzelino Aizpurua
Aranzadi Taldean

Aitzbitarte harzuloko oroia. Berartan lauki edo kuadro ttikitan 1960-1968 tartean aztertu ziren metro-kuadroak.

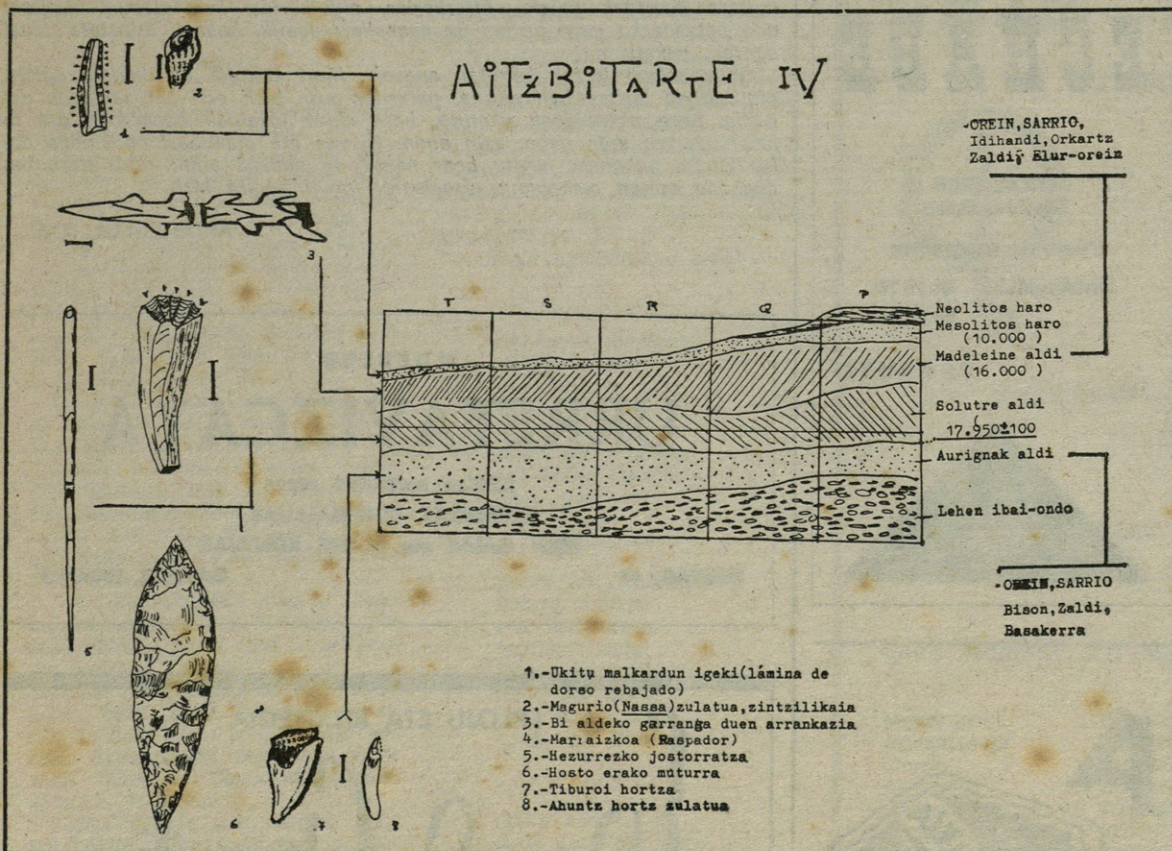
BASAKERRAK

SARRIOA

HIZTEGIA

Eskaratz: vestibulo
Suharri: silex, pedernal
Basaker: cabra montés
Garranga: dentadura de herramienta
Aurtengo lan hauetan darabiltgizun hiztegia zerbaiz aldatua dago, bi edo hiru eratara esaten genituen gauzak batetara esateko asmoz.

—Aitzbitarteko lur-mailak.

—Bi aldeko garranga duten arrankaziren aurretik alde bakarrekota zutenek sortu zituen glzonek. Zertarako? Batzuk diotenez makila muturrean jarri ta ehizerako. Besteak, J. M. Barandiaran e.b., arrantzarako egokiak direla diote, amu bezala.

—Solutre ta Aurignak aldien tarteko ondakinekin 14C metodoaz beralen urteak aztertu dira eta hona: 17.950 urte.

—Maluskulaz dagozen ihiziak oso ugari direla esan nahi du, besten ondoan.